

కరుణశ్రీ కవితా విజయశ్రీ

[వ్యాసవంశపుటి]

డాక్టర్ మహాశివంతర్, ఎం. ఏ., పి. హెచ్. డి.

శాతవాహన కళాశాల విజయవాడ-3

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

రామకృష్ణాపురం : విజయవాడ-3

ముద్రణ : 1995

వెయ్యి ప్రతులు.

సర్వహక్కులు : రచయితవి

వెల : రు. 40/-

ప్రతులకు :

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అద్దంకివారి పేథి

రామకృష్ణపురం

విజయవాడ-3

ముద్రణ :

శ్రీ రామచంద్ర ప్రింటింగ్ వర్క్స్

డోర్ నెం. 42-4-76/5, రామకృష్ణపురం

విజయవాడ-3

శ్రీ శ్రీ శ్రీ విశ్వయోగి విశ్వంజీవారి

దివ్యాశీస్సులు

కరుణశ్రీ జీవితం ఒక కమనీయ కవితాశిల్పం. కరుణశ్రీ కవనం రమణీయ శుష్పమకరంద లాస్యం. ఆయన హృదయంలో పరిపూర్ణంగా నిండి, పొంగి, ఉబ్బింగిన దివ్యప్రేమాద్యుతం విశ్వమానవ సమైక్యతను చాటిచెప్పే కవితావేశంగా నామరూపరహిత దివ్యప్రేమాధనగా రూపుదిద్దుకొంది. ఆయన లక్ష్యం విశ్వ మానవ సౌభ్రాతృత్వం, విశ్వమానవ కల్యాణం. భగవత్ ప్రసాదితమైన జీవితాన్ని మనిషి సద్వినియోగం చేసుకొని, ఈ భూమండలాన్ని ఒక దివ్యస్వర్గధామంగా ప్రళాంతి నిలయంగా రూపుదిద్దుకొనే విధంగా ప్రణాతిపథంపై అడుగు వేయాలన్నదే ఆయన తపన, ధ్యానం, ఆశయం, లక్ష్యం అందుకే ఆయన యోచన ఏ హద్దుకీ లోబడని అనంత- అమోఘ- అమృత దివ్యసధం. అందుకే ఆయన విశ్వకవి, ప్రజాకవి, మధురకవి, అమరకవి.

కరుణశ్రీ బుద్ధభగవానునీ, సత్యసాయిని, సదాశివునీ, ఆదిశక్తిని తన హృదయంయొక్క నాలుగుగదులలో నిలుపుకొన్న పరమభక్తాగ్రగణ్యుడు. ఆయన మనస్సులోని భావం తాకనిచోటులేదు; ఆయన చేతిలోని కలం స్పృశించని విషయం, అందించని కవిత లేదు. “పాకీపిల్ల” నుంచీ “పరమాత్ముని” వరకూ సృష్టిలోని అణువణువునూ పరిశీలించి, పరిశోధించి, విశ్వరూప సందర్శనాన్ని అర్థంచేసుకొని, పరమార్థప్రమేయ ప్రసాదంతో యావత్ సృష్టిలో సమైక్యమై సంలీనమై కరుణామృత సృష్టిని తురిపిస్తున్న చిరంజీవి కరుణశ్రీ.

అట్టి కరుణశ్రీ కవితాశిల్ప వైభవాన్ని పరిశీలించడం, పరిశోధించడం అంత సులభమైన పనికాదు. హృదయాన్ని అర్థంచేసుకోవాలంటే హృదయం కావాలి. కరుణశ్రీకి చాల దగ్గరగా సంవరించి, సంవరిస్తూ గురువుగా దైవంగా ఆయనను భజనచేస్తూ, తపించిన తపిస్తున్న అమృత హృదయుడు చిరంజీవి జంధ్యాల మహతీశంకర్. మార్గవంగా, సులలితంగా జీవితాన్ని కరుణశ్రీ అడుగుజాడలలో మునుగుకోవాల్సి ఉన్న తపన శాసనాదాయం కలిగిన సాధునికే మనకు నిరసనీని

వెయ్యి ప్రతులు.

సర్వహక్కులు : రచయితవి

వెల : రు. 40/-

ప్రతులకు :

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అద్దంకివారి పేటి

రామకృష్ణాపురం

విజయవాడ-3

ముద్రణ :

శ్రీ రామచంద్ర ప్రింటింగ్ వర్క్స్

డోర్ నెం. 42-4-76/3, రామకృష్ణాపురం

విజయవాడ-3

దివ్యాశీస్సులు

కరుణశ్రీ జీవితం ఒక కమనీయ కవిత్వాల్పం. కరుణశ్రీ కవనం రమణీయ శుష్కమకరంద లాస్యం. ఆయన హృదయంలో పరిపూర్ణంగా నిండి, పొంగి, ఉబ్బిపోగిన దివ్యప్రేమాచ్యుతం విశ్వమానవ సమైక్యతను చాటిచెప్పే కవిత్వావేశంగా నామరూపరహిత దివ్యప్రేమాధనగా రూపుదిద్దుకొంది. ఆయన లక్ష్యం విశ్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం, విశ్వమానవ కల్యాణం. భగవత్ ప్రసాదితమైన జీవితాన్ని మనిషి సద్వినియోగం చేసుకొని, ఈ భూమండలాన్ని ఒక దివ్యస్వర్గధామంగా ప్రకాంతి నిలయంగా రూపుదిద్దుకొనే విధంగా ప్రకాంతిపథంపై అడుగువేయాలన్నదే ఆయన తపన, ధ్యానం, ఆశయం, లక్ష్యం. అందుకే ఆయన యోచన ఏ హద్దుకీ లోబడని ఆనంత-అమోఘ-అమృత దివ్యపథం. అందుకే ఆయన విశ్వకవి, ప్రజాకవి, మధురకవి, అమరకవి.

కరుణశ్రీ బుద్ధభగవానునీ, సత్యసాయినీ, సదాశివునీ, ఆదిశక్తిని తన హృదయంయొక్క నాలుగుగదులలో నిలుపుకొన్న పరమభక్తగ్రగణ్యుడు. ఆయన మనస్సులోని భావం తాకనిచోటులేదు; ఆయన చేతిలోని కలం స్పృశించని విషయం, అందించని కవిత లేదు. “పాకీపిల్ల” నుంచీ “పరమాత్ముని” వరకూ సృష్టిలోని అజువజువునూ పఠిశీలించి, పరిశోధించి, విశ్వరూప సందర్శనాన్ని అర్థంచేసుకొని, పరమార్థప్రమేయ ప్రసాదంతో యావత్ సృష్టిలో సమైక్యమై సంతోషమై కరుణామృత వృష్టిని కురిపిస్తున్న చిరంజీవి కరుణశ్రీ.

అట్టి కరుణశ్రీ కవిత్వాల్ప వైభవాన్ని పఠిశీలించడం, పరిశోధించడం అంత సులభమైన పనికాదు. హృదయాన్ని అర్థంచేసుకోవాలంటే హృదయం కావాలి. కరుణశ్రీకి చాల దగ్గరగా సంచరించి, సంచరిస్తూ గురువుగా దైవంగా ఆయనను భజనచేస్తూ, తపించిన తపిస్తున్న అమృత హృదయుడు చిరంజీవి జంధ్యాల మహతీశంకర్. మార్దవంగా, సులలితంగా జీవితాన్ని కరుణశ్రీ అడుగుజాడలలో మలుచుకోవాలన్న తపన, తాపత్రయం కలిగిన సాహితీవేత్త ఈ చిరంజీవి. అందు

కనే కరుణశ్రీ కవితా వైభవాన్ని గ్రహించి, గుర్తించి, సమాజంకోసం ఈ చిన్న పుస్తకంలో అందిస్తున్నాడు. చిరంజీవి మహతీశంకర్ కృషిని ప్రశంసిస్తూ, కరుణశ్రీ సంపూర్ణ సాహిత్యాన్ని తెలుగు సాహితీలోలానికి అందించే బృహత్ కార్యక్రమాన్ని స్వీకరించవలసినదిగా కోరుతూ దీవ్యాశీస్సులను అందజేస్తున్నాను.

ఈ చిన్న గ్రంథాన్ని పాఠశాలలోకం నమ్మదయంతో స్వీకరించి, సమాధరించ గలదని ఆశిస్తూ ఆశీర్వాదిస్తున్నాను.

గుంటూరు

19: 2. 95.

విశ్వయోగి విశ్వంజీ

విశ్వమందిరం - గుంటూరు

గురు విశ్వే శ్రీతం విశ్వం విశ్వమిష్టితా గురుః
గురుర్విశ్వం నచాన్యోస్తి తత్త్వేన్ గురువేనమః

శీలా విశ్వంభరుడు - సద్గురు సామ్రాట్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ విశ్వయోగి విశ్వంజీ దివ్యచరణారవిందములపై

51 వ జన్మదినోత్సవ పూజాపుష్పముగా సమర్పితము.

మహాతీశంకర్

“సరస్వతీ కంఠాభరణ” సాహితీసార్వభౌమ”

డాక్టర్ ప్రసాదరాయ కులవతి

పిన్నిపత్, హిందూకళాశాల

గుంటూరు

27.2.95

స్పందన

కవివర్మకు కరుణ

కవితా భావుకుడు తన్నుగాఢ మహాత్మ్య

చ్చవి సంప్రభావితులగు

యువ చుహతి- మరొక రససమూహకు కొదవే!

ఈ ప్రజాళిక క్రొత్తది- మొవరుగూఢ

దీనికిన్ ముందు ఈ పట మూపలేదు!

సహజకవియైన పాపమృతాత్రి గూర్చి

మహితముగ వచ్చినట్టి టమర్కన మీది!

ఇంచుమించుగ నలువ దై దేండ్లముందు

కవిని కాగోరి పద్యాలు కట్టువేళ

కరుణకవియైన శ్రీశాస్త్రిగారి ముద్ర

నా మనసుపైన పడినది ననన్యముగను.

పంచకావ్యాలు చదివెడి ప్రాయమందు

సన్ను నాకట్టుకొనియె సన్నయభట్టు

వ్యాకరణ సాహితీశాస్త్ర పఠనవేళ

నా మనసు గెల్చుకొనియె శ్రీనాథసుకవి!

ధూర్జటిని మెచ్చి, పెద్దనతోడ నడచి

అగె నెద చిట్టచివర తిక్కన్న చెంత;

కాని ఖ కి ఉన్నాదమె కదలువేళ

“సరస్వతీ కంఠాభరణ” సాహితీసార్వభౌమ”

డాక్టర్ ప్రసాదరాయ కులపతి

పిన్నిపత్, హిందూకళాశాల

గుంటూరు

27.2.95

స్పందన

కవివద్యుడు కరుణాశ్ర
కవితా భావుకుడు తల్లిగాథ మహాత్మ్య
చ్చవి సంప్రభావితులకు
యువ చుహతి- మరలక రససమూహకు కొదవే!

ఈ ప్రణాళిక క్రొత్త- యెవరుగూ
దీనికిన్ ముందు ఈ పథ మూపలేదు!
సహజకవియైన పాపమృతాత్మి గూర్చి
మహితముగ వచ్చినట్టి పుమర్చన మిది!

ఇంచుమించుగ సలుప దైదేంద్రముండు
కవిని కాగోరి పద్యాలు కట్టువేళ
కరుణకవియైన శ్రీశాస్త్రిగారి ముద్ర
నా మనసుపైన పడిన ననన్యముగను.

సంపదకావ్యాలు చదివెడి ప్రాయమందు
నన్ను నాకట్టుకొనియె సన్నయభట్టు
వ్యాకరణ సాహితీశాస్త్ర పఠనవేళ
నా మనసు గెల్చుకొనియె శ్రీనాథసుకవి!

పూర్ణబిని మెచ్చి, పెద్దనతోడ నడచి
అగె నెడ చిట్టచివర తిక్కన్న చెంత;
కాని భక్తి ఉన్మాదమై కదలువేళ
గుండెలోన పోతన్న ఒక్కందె నిల్చు.

సహజ తపయైన పోతన చాలులోన
అందమైన పదముల నరసియరసి
కోమలమైన భావముల్ కూర్చికూర్చి
చిత్రముగ తీర్చి చిత్తైడి తీర్చియితడు.

వేలపద్యము లొకసారి విన్నయంత
వచ్చెడివి నాకు చిన్నాత్రిప్రాయమందు;
అర్చ్య లేకనంభాగ్రాహి యనుచు మెచ్చు
కొనెడి రోజుల నేరిని గూర్చి వింటి.

అప్పు డీకవి పద్యములన్న చాల
మోటా పడితిని- అవియొక మూలనిలిచె
వంశల తొలందీ ఎడన నిప్పటికి గూడ
రామవిభినకు జ్ఞానభాత్రములబోలె.

ఆ మహాకవి కల్ప రహస్యములను
కరుణ శక్తి ప్రపంచ సౌందర్యములను
చెప్పవలసిని భావ విశేషములను
అష్టతో చెప్పగట్టి ప్రయత్న మిట్టి.

కావ్యిగారన్నచో భక్తి చాల గణగు
లన్నకొమరుండు భవ్యవిద్యానినేకీ
మహతి- యీనాడు తన భావమహతి మీదె
అతని కాతని రచనకు నగుత నుభయము!

హృదయావిష్కారం

కన్న కామరుసబోలె ప్రసన్ను దాదీ
నన్ను ప్రేమించి పెళ్ళి యొగర్పిశీపు!
పృథివి నెట్టోట నివంటి పిన్నతండ్రి
మాకు దొరకునా ? ప్రేమ రైకమూర్తి!!

విశాఖపట్నం ఎ. వి. యన్, కళాశాలలో 1955లో ఇంటర్లో చేరాను. రువార గుంటూరు ఏ. సి. కాలేజీలో బి. ఏ ఉత్తీర్ణుడైన అక్కడే 1964 జూన్ నెలకు తెలుగు ట్యూటర్ గా పనిచేశాను ఈ సమయంలో కరుణశ్రీ బాబాయిగారింట్లో గారి పాదసన్నిధిలో వుండే అప్పట్లో కలిగింది నాకు నా చదువు సంధ్యలకూ, వ్యోగ సవ్యోగాలకూ అన్నింటికీ వారే ఏడుగడ. ఇంటికి వచ్చిన మిత్రులనూ, గాహితీ మిత్రులకూ “మా అబ్బాయి” అని పరిచయం చేస్తూవుండే-వారు సాక్షాత్తురారి కుమారుణ్ణేనని అనుకుండేవారు. చిరంజీవి బాహుళీ పట్టాభిషేకం హైస్కూలులో కదుపుకుండే రోజులు.

కరుణశ్రీ బాబాయిగారు పరమ సుకుమార హృదయులు-వారిలోని గులాబీల శారితత్వం, మల్లెపూల పరిమళం అనుక్షణమూ అనుభవించిన మహాభోగిని నేను-వారి నోటివెంట పరుషవాక్యం ఎరగను. కోపమంటే ఏమిటో అనలు తెరీదు-వినాడైనా ముఖావంగా వున్నారంటే, ఆరోజు ఆయన చునన్ను ప్రళంకంకగా లేదని వూహించు కోవలసిందే-ఆయన కవిత్వం ఆ సుమకోమల హృదయం ధరించిన విరాట్ స్వరూపం ! కవి నిత్యజీవితానికి కవిత్వానికి వుండే అవినాభావ సంబంధానికి విదర్శనం కరుణశ్రీ.

కరుణశ్రీబాబాయిగారికి నాపట్ల పుత్ర నిర్విశేషమైన వాత్సల్యం. వారి ఖండ కావ్యాలకు కొన్నింటికీ నేను ప్రథమశ్రోతను-కొన్నింటికీ గణపతిని. “బాబాయి! ఇది మీరు ఒక ఖండికగా వ్రాస్తే బాగుంటుందేమో!” అని ఎప్పుడైనా చెప్పితే, నా కోసమని కొన్ని ఖండకావ్యాలు వ్రాసేవారు. “సాత్రాజితి తైత్రవాణి” “బుద్ధదేవుని పునరావృత్తం” “కాక్కిర వీరుడు గులాబ్ బాదర్” అలా రూపుదాల్చిన ఖండికలే

సహజ కపయైన పోతన చాలులోన
అందమైన పదమ్ముల నరసియరసి
కోమలమైన భావముల్ కూర్చికూర్చి
చిత్రముగ తీర్చి దీర్చెడి శిల్పియితడు.

వేలపద్యమ్ము లొకసారి విన్నయంత
వచ్చెడివి నాకు చిన్నారిప్రాయమందుః
ఆర్య లేకనంభాగ్రాహి యమదు మెచ్చు
కొనెడి రోజుల పీరివి గూర్చి వింటి.

అన్న దీకవి పద్యమ్ములన్న చాల
మోజు నడితిని- అవియొక మూలనిలిచె
వందల కొలందీ ఎడద నిప్పటికి గూడ
రామవిభునకు జ్వలంభకాస్త్రములబోలె.

ఆ మహాకవి (ల్ప) రహస్యములను
తిరుతి శబ్ద ప్రపంచ సౌందర్యములను
చెప్పవలసిన భావ విశేషములను
ఆస్థతో చెప్పనట్టి ప్రయత్న మిద్ది.

కావ్యీగారన్నచో భక్తి చాల గణుగు
అన్నకొమరుండు భవ్యవిద్యావివేకి
మహతి- యీనాడు తన భావమహతి మీఱె
అతని కాతని రచనకు నగుత శుభము!

హృదయావిష్కారం

కన్న కొమరునిదోరె ప్రసన్ను యిదీ
నన్ను ప్రేమించి పెద్ద యొగర్పిణివు!
పృథివి నెట్లోట పీవంటి పిన్నతండ్రి
మాకు దొరకునా ? ప్రేమ రసైకమూర్తి!!

విశాఖపట్నం ఎ. వి. యన్, కళాశాలలో 1955లో ఇంటర్ లో చేరాను. కరువాత గుంటూరు ఏ. పి. కాలేజీలో బి. ఎ. ఉత్తీర్ణుడనై అక్కడే 1964 జూన్ వరకు తెలుగు ట్యూటర్ గా పనిచేశాను. ఈ పదేండ్లు కరుణశ్రీ బాలాయిగారింట్లో వారి పాదపన్నిధిలో వుండే అవ్వవ్వం కలిగింది నాకు. నా చదువు సంధ్యలకూ ఉద్యోగ సద్యోగాలకూ అన్నింటికీ వారే ఏడుగడ. ఇంటికి వచ్చిన మిత్రులసూ, సాహితీ మిత్రులకూ “మా అబ్బాయి” అని పరిచయం చేస్తూవుండే-వారు సాక్షాత్తు వారి కుమారుణ్ణేనని అనుకుండేవారు. చిరంజీవి బాపూజీ పట్టాభిషేకం హైస్కూలులో చదువుకుండే రోజులు.

కరుణశ్రీ బాలాయిగారు పరమ సుకుమార హృదయులు-వారిలోని గులాబీల తారిత్యం, మల్లెపూల పరిమళం అనుక్షణమూ అనుభవించిన మహాభోగిని నేను-వారి నోటివెంట పరుషవాక్యం ఎరగను. కోనమంటే ఏమిటో అనలు తెలియ-వినాడైనా ముఖావంగా వున్నారంటే, ఆరోజు ఆయన మనస్సు ప్రశాంతంగా లేదని వూహించు కోవలసిందే-ఆయన కవిత్వం ఆ సుమకోమల హృదయం ధరించిన విరాట్ స్వరూపం ! కవి నిత్యజీవితానికి కవిత్వానికి వుండే అనినాథావ సంబంధానికి విదర్శనం కరుణశ్రీ.

కరుణశ్రీబాలాయిగారికి నాపట్ల పుత్ర నిర్వికేషమైన వాత్సల్యం. వారి ఖండ కావ్యాలకు కొన్నింటికీ నేను ప్రథమశ్రోతను-కొన్నింటికీ గణపతిని. “బాలాయి! ఇదీ మీరు ఒక ఖండికగా వ్రాస్తే బాగుంటుందేమో!” అని ఎప్పుడైనా చెప్పితే, నా కోనమని కొన్ని ఖండకావ్యాలు వ్రాసేవారు. “సాత్రాజితి జైత్రవాణి” “బుద్ధుడేవు పునరాహ్వానం” “కాశ్మీర్ పీరుడు గులామ్ ఖాదర్” అలా రూపుదిద్దుకున్న ఖండికలే

1956లో నేను విజయవాడలో ఇంటర్ చదువుతున్న రోజులు-మా కాలేజీలో ఆ ఏడాది అధ్యక్షుడైన భవన విజయ మహాసభ జరిగింది అధ్యక్షుడని ఎందుకంటున్నానంటే ఒక సాహితీ సభకు "పోలీస్ బండ్స్" ఏర్పాటు చేయవలసి రావడం నేనెరిగినంతలో అది మొదటిది. ఆ ప్రాంతంలో జరిగిన మొదటి భవన విజయమేమో శ్రీ పురుషులు వేల సంఖ్యలో తొలి వచ్చారు ఉయ్యూరు కుమార్ రాజా శ్రీ ఎం. ఆర్. అప్పారావుగారు రాయ 2- సాహిత్య సమావేశ శ్రీ జమ్మలమదక మాధవరామశర్మగారు మహామాత్య జమ్మలమ పాత్ర నిర్వహించారు-నాటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థాన కవి కవిసార్వభౌమ ప్రపాద కృష్ణమూర్తికాస్తులవారు పెద్దన కవి-మధునాథంతుల, గడియారం, అనంతంతుల రామలింగ స్వామి, సంతల అక్కి జాయజాత్రాగర్ల వంటి దీగ్ధంతుల అష్టదిగ్గజ కవులు. కరుణాశ్రీ నందితిమ్మనగా ఆ మహా సభలో "దోనెడు పారిజాతం లతో ఘోరయేళ్ళరి మెల్ల మెల్లగా తాసిన భంగి" అనే ముప్పది రెండు పాదాల ఉత్పలమాలిక అరువుగా ఫలితే-ప్రపాదవారు సరవశక్తక చిత్తులై లేచి కరుణాశ్రీని గాఢాలింగనం కావించుకొన్నారు. సభలో కరతాళధ్వనులు మిమ్మమ్మటాట-ఆ మహాసభకు మాత్రధార గురుదేవులు లాంఛల్లి అక్కి జాయజాత్రాగారు.

గోకర్ణాజి రంగరాజుగారికి వచ్చిపూర్తి మహాసభ వం. ఆకాశీకులో మహావైభవంగా జరిగింది-ఆ సందర్భంగా భవన విజయ మహాసభ- ప్రధాన అతిథి నాటి ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి-శ్రీ విశ్వనాథశాస్త్రి పెద్దనగా సభాసీనులైనారు. రాజమృతి కాగానే అష్టదిగ్గజాలు సమస్యాభాసం చేస్తుండగా-సభలో నుంచి ఒక సహృదయుడు ఒక సమస్య పంపారు-" లంగా నెత్తి కురంగనేత్ర కవియన్ లాంగూల శృంగారమున్-" మహామాత్యులు శ్రీ మాధవరామశర్మగారు సమస్యను పూర్తిచేసిన కవికి నూట పదిహేరులతో ప్రత్యేక సత్కారం చేయాలన్నారు - ఆ సహృదయుడు నరేనన్నారు. వెంటనే ఆ సమస్యను మహామాత్యులు తిమ్మన కవీంద్రుండు అందజేశారు-తిమ్మన పాత్రలో పున్న కరుణాశ్రీ కవీంద్రుని నోటి వెంట వెలువడిన పూరణ పద్యం ఇది-

"సింగం బాకరు హస్తీ వీవు, వల బాశ్రీరాముడో పోరనన్
భంగం బిందెన వండు మొత్తకొన, నా నయ్యార్ చెవిన్ బెట్టికో"

భంగిన్ బూరితి" వందు తార- రఘురాధ్వాజుండే, వారి ఈ
అంగా-నెత్తి-కురంగ నేత్ర కనియెన్ లాంగూల కృంగారమున్"

కరతాళ ధ్వనుల మధ్య, సమస్య నిచ్చిన ఆ సహృదయ శిరోమణి, ప్రఖ్యాత గాంధేయవాది శ్రీ మూర్తి రాజాగారు, సభలో కరుణాశ్రీకి విశిష్ట సత్కారం చేశారు. ఇలా బాబాయిగారితో నేనెన్నో సభలకు వెళ్ళాను ఎంతో మంది సాహితీ వేత్తలను దర్శించాను. అంతేకాదు-వారి ఆశీస్సులతోనే నభారంగం మీద ప్రవేశించాను. సాహితీ సార్వభౌములు రాక్షర్ ప్రసాదరాయ కులపతింద్రులు అపార వాత్సల్యంతో నన్ను ఆశీర్వదించారు

భగవాన్ సత్యసాయి ప్రథమ దర్శనం ఒక మరపురాని మహామహాతి. దేవీ నవరాత్రములకు రమ్మని భగవాన్ ఆదేశం - ముందురోజు చిత్తూరులో జిల్లా రవయితల సంఘం సభలో పాల్గొని-మర్నాడు ఉపయమే ధర్మవతం మీదుగా పుట్టసత్తి చేరుకున్నాము. ఆ ఏడాది నవరాత్రులకు పూజ్యాలు మాధవరామశర్మగారు అనురంభదగారు, శ్రీ దీవాకర్ల వేంకటాచార్యుని గారు కూడా విచ్చేశారు దుర్గాష్టమి-మహర్నవమి-విజయ దశమి మూడు రోజులు స్వామి సన్నిధిలో గడిపాము. అప్పుడు "నవమల్లికలు" అనే కీర్తికతో బాబాయిగారు స్వామికి పుష్పోపహారం సమర్పించారు. వాటిల్లో మొదటి పద్యం.

"పాలకదలి మీద పవ్వళించిన స్వామి
పుట్టపర్తిలోన పుట్టె నంచు
పాలకదలి పొంగి ప్రవహించె నీచుట్టు
విత్య కాంతి దాయి! సత్యసాయి!"

స్వామి సువర్ణాంగుళీయకంతో బాబాయిగారిని అనుగ్రహించారు. వారితోపాటు భగవాన్ సత్యసాయిని సందర్శించే ఛాగ్యం కలిగింది.

అనంతరం కరుణాశ్రీ బాబాయిగారు విశ్వమందిరం అస్తాన కవులైనారు. నయః ప్రభావంవల్ల ఎప్పుడు అనారోగ్యం సంభవించినా, శ్రీశ్రీకి విశ్వయోగి

విశ్వంజీ నద్దురుమూర్తులు వారికి అరోగ్యభాగ్యం ప్రసాదించారు. అంతకాదు-వారి అదేకానుసారం కరుణాశ్రీ జన్మదినోత్సవాలు రసజ్ఞుల కన్నుల విందుగా జరిగాయి. తుట్టతుడి ఊరములో-ఎట్ట ఎదుట శ్రీ సత్యసాయి ఆభయహస్తంతో దీవిస్తుండగా- శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీ ఒడిలో ఒరిగిపోయారు కరుణాశ్రీ- కరుణాశ్రీ అంతిమ యాత్రలో శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీ నద్దురు పాదులు పాదచారితై పార్శ్వానడమేకాదు-మంచి గంధపు చెక్కలను పేర్చి, కర్పూర హారతి సమర్పిస్తుంటే జటా జూటధారితై సాక్షాత్తు పరమేశ్వరు కరుణాశ్రీని తనలో విలీనం చేసుకుంటున్నాడా అనిపించింది. "కరుణాశ్రీకి పునర్జన్మలేదు-కరుణాశ్రీ చిరంజీవి" అని శ్రీదిక్షాంశ సంఘాతులు శ్రీ విశ్వంజీ ప్రకటించారు. ఈ విధంగా శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీగురుపాదుల అపార అనుగ్రహానికి పాత్రులయిన కరుణాశ్రీ ధన్యజీవి!!

ఇది కరుణ కవి రసవత్ కవితా ప్రదర్శనం ! ఇది శ్రీ విశ్వంజీ పరణ కమల సంపేవనం!!

—మహాశిళంకర్

విశ్వయోగి

నందమోక్షరుడు జగత్పతి పెండ్లికొడుకుడై
శ్రీ గణేశుని పూజ చేసినట్లు
శ్రీ వల్లభుడు వామనావతారమున “వి
జెం దేహి” యని చేయి చాచినట్లు
సాక్షి నృహరిశ్చి జానకి, శ్రీ గౌరి
ముందు సాగిలపడి మ్రొక్కినట్లు
బ్రహ్మజ్యోతి మూర్తి సుబ్రహ్మణ్య దేవేరి
పుట్టలోపల పాలు పోసినట్లు

ఈశ్వరాంక సంభూతుడౌ విశ్వయోగి
కాత్మవేత్తల మంత్రముల్ చదువుచుండ
కోరి చున మధ్యమున క్రింద కూరుచుండి
తీల పూజించె ముక్కోటి పేరువులను.

విశ్వయోగి రీక్ష విశ్వమానవ రక్ష
విశ్వయోగి దృష్టి విజయవృష్టి
విశ్వయోగి బోధ విజ్ఞానమయ గాథ
విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాట.

—కరుణాశ్రీ.

సప్త స్వరాలు

1. కరుణాశ్రీ కవితా విజయశ్రీ	1
2. కరుణాశ్రీ భక్తి తత్వం	11
3. కరుణాశ్రీ కవితలో దేశభక్తి	22
4. కరుణాశ్రీ సామాజిక స్పృహ	34
5. విశ్వకవి కరుణాశ్రీ	40
6. కరుణాశ్రీ పద్యరచనా శిల్పం	50
7. కరుణాశ్రీ జీవిత రేఖలు	60

1. కరుణ శ్రీ కవితా విజయ శ్రీ

తెలుగు సాహితీ సందహోద్యానంలో మేము వసంతాలు చిత్ర విచిత్ర వర్ణం చిత్రమై విలసిల్లింది పద్యవిద్య. గణయతి ప్రాసాది నియమాలతో, గుణ రీతి వ్యంగ్య వాసనా విలసితమై కాలపరీక్షకు దట్టమైన అభిరుచిగా నిలిచింది. పద్యం అటువంటి పద్యవిద్యకు అనువు చెల్లినట్లేనన్న విమర్శలు భజిలంగా వీస్తున్న రోజుల్లోనే తెలుగు పద్యానికి ఉద్ఘాటకం చేసిన కవి కరుణశ్రీ తెలుగు పద్యం ఎన్ని వన్నెలవైపునో - తెలుగు పద్యాన్ని ఎంత రమ్యంగా మురురంగా మనోహరంగా నడిపించ వచ్చునో కరుణశ్రీ కావ్యాలు చూస్తే తెలుస్తుంది. అందుకేనే కరుణశ్రీ కవిత ఆధునిక యుగంలో పద్యవిద్యకు ఒక విజయ పతాక !

నాలుగు పాదాలుగా పట్టడంలో సగంలలోనే కాదు - తెలుగునట గ్రామ సీమల్లో నైకం వీధివీధిలో కరుణశ్రీ పద్యాలు మారుమోగు తున్నాయి - గొట్లు కాదునే కుర్రకుంకల దగ్గరనంటి మహామహా పండితులవరకూ కరుణశ్రీ పద్యాలు నోటికివచ్చు సభలలో, సమావేశాలలో, వెండిపందిళ్ళలో, దేవాలయాలలో కరుణశ్రీ పద్యాలు వినిపిస్తాయి - ఇక ప్రాథమిక పాఠశాల స్థాయినుంచీ విశ్వవిద్యాలయ స్థాయివరకూ కరుణశ్రీ కావ్యాలు పాఠ్యాంశాలుగా విద్యార్థులకు పాఠాభిగ్రంథాలై నాయి. అంతేకాదు. కరుణశ్రీ పద్యరచనా ప్రభావంవల్ల ఎందరో కవులైనారు. మరెందరో నామాంత శ్రీమంతులైనారు. కరుణశ్రీ కవిత ఇంతగా ప్రజాహృదయా లను ఆకర్షించడానికి అలించడానికి అనన్యసాధ్యమూ ప్రసన్నమురురమూ ఐన ఆయన పద్యరచనాశిల్పమే కారణమని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు.

“అంద్ర వాఙ్మయంలోని ఉత్తమకవితా సంప్రదాయాలను ఆత్మీయం చేసుకొని, సవ్యవణితిని వినుతన్న కావ్యసృష్టి చేసిన మహాకవి కరుణశ్రీ. వన్నయ్య వృత్తరచనలోని గంభీరగమనం - సంస్కృత సమాసాల సారళ్య మాధుర్యాలు -

తిక్కన సజీవ పదప్రయోగంలోని గరువతనం- శ్రీనాథుని సీసాలలోని ఉయ్యాల తూగు- పోతన పద్యాలలోని మందార మకరంద మాదుర్యం, దాక్షిణాత్యకవుల కమ్మని తెలుగు వలకుబడులూ రాశీభూతమై శ్రీ పాపయ్యకావ్యిగారి కవితలో ఎద నెడా సాక్షాత్కరిస్తాయి-” అని డాక్టర్ నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులవారి సమీక్ష.

“పాపయ్యకావ్యిగారివలె పద్యములన్ విరచింపఁబూనుచో
పాపయ్యకావ్యి కావలెను- బమ్మెర పోతనగారు రావలెన్
పూపపండు పోకడలు పోవుచు - తియ్యదనాలు నింపుచున్
ఏ పగిదిన్ రచింపగల రీ యవనిన్ కవులెవ్వరేనియున్.

(విశ్వకరుణ-పుట-35)

అన్న విద్యాసాగరుల ప్రశంస ప్రత్యక్షర సత్కం.

కరుణశ్రీ పేరు స్మరించగానే రసగుళికలవంటి పద్యాలు మన మదిలో మెదలు
తాయి; మన హృదయంలో కరుణతాయి-

1. “ఎట్టదోయికి చిల్లి చిల్లాయి కోనమై పొదుగు గిన్నెకు పాలు పోసిపోసి”.
2. “చూచెన వేలనో ప్రణయ సుందరి.....
3. “సంజయెచుంగులో పసిడివాయల అద్దరు చీరగట్టి....
4. “నేనొక పూలమొక్కకడనిర్ని....
5. “మీలు చాచాలతో గొంతు కరివిగించి....
6. “బుద్ధివేపుని భూమిలో పుట్టివావు....
7. “ఫిట్టుమనె విల్లు- గంటలు పుల్లుమరియె....”
8. “కనిపించడే నేను కాకతీయ ప్రాజ్య సామ్రాజ్య జాతీయ జయపతాక”
9. “ముద్దులుగార భాగవతమున్ రచియించుదు....
10. “ఎమయ్యా! మిహికావలెళ్ళరుడ....
11. ‘రండిరా యిదె కాల్చుకోండిరా!’ యని నిందు
గుండెలిచ్చిన మహోద్దండమూర్తి
12. “దోసెడు పారిజాతములతో....

13. "అర్థంకానిచో హిమాలయం చేతల్ని ఎవ్వరిబట్టిన మల్లెపూల చెందు"
14. "ఇమ్మన్నా దయచూపు పిమ్మను...."
15. "పద్మనెక్కె శివుడు- గ్రద్దనెక్కెను పిమ్మ"

ఇలా ఎన్ని పద్యాలయినా ఉపహరించవచ్చు - ముంబరాల కంఠమాచర్యంతో కలిసి పోయి- కరుణశ్రీ పద్యాలు తెలుగుదేశంలో జాతీయక-పై చర్యక్తి - ప్రణయకవికా ప్రపంచులను ప్రవహింపజేశాయి.

పాపయ్యకాశ్మిగారి కవిక అవాలగోపాలాస్థి అలరించలేదుగానికీ హేతువు హృదయాలను ఆర్పిమీతం చేసే కరుణరస స్థావికమైన మట్టాలను వస్తువులుగా స్వీకరించడం; అందులో చాలవరకూ తెలుగువారికి ప్రియమైన పానాడిక కథలు కావడం; విశేషించి పతివ్రతల చరిత్రలు కావడం. కరుణశ్రీ కవీంద్రుని చేతిలో- కలహాభోజనుని ఫలాహారానికై ఇనుపగుగ్గిళ్ళు వండి వడ్డించిన అనసూయాదేవి చేతి తాలింపు కమ్మనరసు తెలుగుదేశ మంతా గుమగుమ పరిచుకుంది- భర్త మాటకు అడ్డుచెప్పకుండా పదునాలుగేండ్లు అంతఃపురంలో ఏకాంతవాసంలో గడిపి, పతిభక్తిలో సీతమ్మను మించిపోయిన శిరికిరాసుమారి కీర్తిలిఖలు సకలలోకాలకూ ప్రాచీన- భగవంతుం దొకరున్న నాకిడును నాప్రాణేకు, లేకున్న ఈ జగములో నిచ్చునె" అని గర్జించి- చందనమని గుండెలు కరిగించి- భర్తప్రాకారనే తిరిగి పొందిన సాన్నిధ్యచరిత్ర భారతస్థి పాతివ్రత్య మహిమకు జయధ్వజం.

ఇతి వృత్తాలు ప్రాచీనాలే ఐనా-నిత్య పరిచిత శబ్దకాంతో తన సొంతం చేసుకోవడం కరుణశ్రీ కవితలోని ఇంద్రజాలం. చిన్నచిన్న మాటలలో ఒక దృశ్యాన్ని కళ్ళకు కట్టేటట్లుగా వర్ణించడం కరుణశ్రీ కవితాభవ పైచిత్రిలో ఒక భాగం-

"అది రమణీయ పుష్పవన- మా వనమం దొకమేడ-మేడపై
నదీయొక మారుమూలగది- ఆ గది తల్పులు తీసి- మెల్లగా
వదునయిదేండ్ల యీడుగల బాలిక-పోలిక రావపిల్ల - జం
కొదవెడి కాళ్ళతోడ దిగుచున్నది క్రిందకి మెట్లమీదుగన్."

పద్యంలో అర్థంకాని మాట మచ్చుకై నాలేదు- పద్యంబివరికి వచ్చేసరికి మేడమెట్ల మీదినుంచి క్రిందికి దిగుతున్న కుంతికుమారిరూపం కళ్ళముందు ప్రత్యక్షంకాక

తిక్కన సజీవ పదప్రయోగంలోని గరువతనం- శ్రీనాథుని సీసాలలోని ఉయ్యాల తూగు- పోతన పద్యాలలోని మందార మకరంద మాధుర్యం, దాక్షిణాత్యకవుల కమ్మని తెలుగు పలకుబడులూ రాశీభూతమై శ్రీ పాపయ్యకావ్యిగారి కవితలో ఎడ నెదా సాక్షాత్కరిస్తాయి-” అని డాక్టర్ నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులవారి సమీక్ష.

“పాపయకావ్యిగారివలె పద్యములన్ విరచింపఁబూనుచో
పాపయకావ్యి కావలెను- బమ్మెర పోతనగారు రావలెన్
పూపపనందు పోకడలు పోవుచు - తియ్యదనాలు నింపుచున్
ఏ పగిదిన్ రచింపగల రీ యవనిన్ కవులెవ్వరేనియున్.

(విశ్వకరుణ-పుట-35)

అన్న విద్యాసాగరుల ప్రశంస ప్రత్యక్షర సత్యం.

కరుణశ్రీ పేరు స్మరించగానే రసగుళికలవంటి పద్యాలు మన మదిలో మెదలు
తాయి; మన హృదయంలో కదలుతాయి-

1. “ఎట్టబోయెడి బుల్లి బుజ్జాయి కోసమై పొదుగు గిన్నెకు పాలు పోసిపోసి”.
2. “చూచెన వేలినో ప్రణయ సుందరి.....
3. “నంజులెలుంగులో పసిడివాయల ఖద్దరు చీరగట్టి....
4. “నేనొక పూలమొక్కకడనిల్చి....
5. “ఈలు చాలాలతో గొంతు కురిపిగించి....
6. “బుద్ధవేపుని భూమిలో పుట్టినావు....
7. “ఫెళ్ళుమనె విల్లు- గంటలు పుల్లుమనెయె....”
8. “కనిపింపడే నేడు కాకతీయ ప్రాజ్య సామ్రాజ్య జాతీయ జయపతాక”
9. “ముద్దులుగార భాగవతమున్ రచించుచు....
10. “ఏమయ్యా! మిహికావలేళ్ళరుడ....
11. ‘రండిరా యదె కాల్చుకోండిరా!’ యని నిండు
గుండెలిచ్చిన మహోద్దండమూర్తి
12. “దోసిడు పారిజాతములతో....

13. “అశ్రుంకషింబౌ హిమాలయం దేతల్లి మౌఖిజుట్టిన మల్లెపూల చెండు”
14. “ఇమ్మన్నా డయిదూళ్ళు వీమ్మడు....”
15. “ఎద్దునెక్కె శివుడు- గ్రద్దనెక్కెను విష్ణు”

ఇలా ఎన్ని పద్యాలయినా ఉదహరించవచ్చు - ఘంటసాల కంఠమూర్త్యంతో కలిసి పోయి- కరుణశ్రీ పద్యాలు తెలుగుదేశంలో జాతీయత-దైవభక్తి - ప్రజయకవితా ప్రపంచులను ప్రవహింపజేశాయి.

పాపయ్యకాశ్రిగారి కవిత ఆదాలగోపాలాన్నీ అలరింపజేయడానికి హేతువు హృదయాలను ఆర్ద్రీభూతం చేసే కరుణరస స్థావితమైన ఘట్టాలను వస్తువులుగా స్వీకరించడం; అందులో చాలవరకూ తెనుగువారికి ప్రియమైన పౌరాణిక కథలు కావడం; విశేషించి పతివ్రతల చరిత్రలు కావడం. కరుణశ్రీ కనీంద్రుని చేతిలో- కలహభోజనుని ఫలాహారానికై ఇనుపగుగ్గిళ్ళు వండి వడ్డించిన అనసూయాదేవి చేతి తాలింపు కమ్మదనము తెలుగుదేశ మంతా గుమగుమ పరిచుకుంది- భర్త మాటకు అడ్డుచెప్పకుండా పదునాలుగేండ్లు అంతఃపురంలో ఏకాంతవాసంలో గడిసి, పతిభక్తిలో సేతమ్మను మించిపోయిన ఊర్మికాకుమారి కీర్తిలతలు సకలలోకాలకూ ప్రాయాసి-” భగవంతుం దొకడున్న నాకిడును నాప్రాణేశు, లేకున్న ఈ జగముల్ నిల్చునై” అని గర్జించి- దండధరుని గుండెలు కరిగించి- భర్తప్రాణాలనే తిరిగి పొందిన సావిత్రిచరిత్ర భారతశ్రీ పాతివ్రత్య మహిమకు జయధ్వజం.

ఇతి వృత్తాలు ప్రాచీనాలే ఐనా-నిత్య పరిచిత శబ్దజాలంతో తన సొంతం చేసుకోవడం కరుణశ్రీ కవితలోని ఇంద్రజాలం. చిన్నచిన్న మాటలలో ఒక దృశ్యాన్ని కళ్ళకు కట్టేటట్లుగా వర్ణించడం కరుణశ్రీ కథాకథన పైచిత్రిలో ఒక భాగం-

“అదీ రమణీయ పుష్పవన- మా వనమం దొకమేడ-మేడపై
నదీయొక మారుమూలగది- ఆ గది తల్పులు తీసి- మెల్లగా
పదునయిదేండ్ల యీడుగల జాలిక-పోలిక రాచపిల్ల - జం
కొదవెడి కాళ్ళతోడ దిగుచున్నది క్రిందకి మెట్లమీదుగన్.”

పద్యంలో అర్థంకాని మాట మచ్చుకై నాలేదు- పద్యించివారికి వచ్చేసరికి మేడమెట్ల మీదినుంచి క్రిందికి దిగుతున్న కుంతికుమారిరూపం కళ్ళముందు ప్రత్యక్షంకాక

కన్నదు- అంకేతాదు- ప్రక్కనే చిత్రలేఖకుడుంటే మరుక్షణమే ఒక రమణీయ వర్ణచిత్రం సిద్ధమవుతుంది.

పాత్ర చిత్రణంలో కరుణాశ్రీ నేర్పు అపూర్వం: ఒక పాత్రను వర్ణిస్తూ, పాతకుణ్ణి తనవెంట నడిపించుకొని పోతాడు. కొంతదూరం పోయిన తర్వాత, పాతకుడు పాత్రలో లీనమైపోగా- క్రమంగా కవి తాను తప్పకుంటాడు. కుంతి కుమారి విద్వను చేతిలో పట్టుకొని- తన దౌర్బాగ్యాన్ని తాను నిండించుకొంటూ, గంగానదీని సమీపిస్తున్నది. ఆమెది బయటకు పొక్కుచాని, చెప్పకేరి మూగవేదన:

“ముని మంత్రమ్ము నొనంగనేల? ఇదెదో మున్ముందు మార్తాండు ర
మ్ముని నే కోరగ నేల? కోరితిని బో ఆతండు రానేల? వ
చ్చెనుబో కన్నియనంచు నెంచక ననున్ జేపట్టగా నేల? వ
చ్చెనుబో పట్టి నొనంగనేల? అడుగంటెన్ కుంతి సౌభాగ్యముల్.”

ఈపద్యభావం భారతంలో వున్నదే- ఐనా కుంతి భావోద్విగ్నతనూ, అంత స్వంతుర్దశనూ చిత్రించడంలో కరుణాశ్రీ ప్రదర్శించిన పద్యరచనా శిల్పం నన్నయ వద్యాన్ని మరిపిస్తుంది-ఇదిగో నన్నయగారి పద్యం:

“ఏల యమ్ముని నాకు నిచ్చె నిమ్మంత్ర- మిమ్మంత్రకత్తి యే నెఱుగటగవేడి
యేల పుత్రకు గోరి యెంతయు భక్తి నినుదలంపితి ప్రీతి-నినుడును నాకు
నేల నదోగర్భమిచ్చె- గుమారుఁ డేల యిప్పుడ యుదయించె - నింకెట్లు
నీ లోకపరివాద మే నుడిగింతు నింతకు నింతయు నెరుగరె జనులు

(ఆది 5:28)

-చిట్టచివరకు “నన్ను విడిపోవుచుండె మానాన్న”-అంటూ ఆమె కంపిస్తున్న చేతులతో నీటిలోనికి త్రోసింది పెట్టె —

“ఏటి కెరటాలలో పెట్టె యేగుచుండ
గట్టుపై నిల్చి అట్టై నిర్దాంతపోయి
నిక్కల నిరీహా నిరస నిర్విమేష
లోచనమ్ములతో కుంతి చూచుచుండె”

కుంతి కుమారితోపాటు పాతకుడు కూడా నిశ్చేష్టుడై నిలిచిపోకతప్పదు.

పౌరాణిక పాత్రలను వర్ణించే సంస్కృతంలో కూడా-అయా ఘట్టాలు అప్పుడు జరుగుతున్నట్లుగానే భ్రమింపజేయడం కరుణశ్రీ కవితలో చమత్కారం. ఆ పాత్రలు కథ్యజీవితానికి ఎంతో సన్నిహితంగా వుంటాయి. మనలో కలిసిమెలిసి వ్యవహరిస్తాయి పాత్రకూ - పాతకుడికీ అభేదస్థితి ఏర్పడుతుంది ఉదాహరణకు : అనసూయాదేవి తన పాతివ్రత్య మహిమ వల్ల త్రిమూర్తులను శిశువులుగా మార్చేసింది. వారు మువ్వురూ ఆ మెయింటిలో చోగాడుతూ వుంటారు. ఆ పరిణామాన్ని ఎంత సహజసిద్ధంగా వర్ణించారో కవి :

“గర్భములేదు-కష్టపడి కన్నడిలే- దీక బారసాల సంచరము లేదహో-పురిటి స్నానములున్ నడికట్టులేవు-విస్వర్భవనాలనుండి దీగి వచ్చిరి నీ ప్రణమాంక పీఠి కీ యర్చకు ? లంతులేని జననాంతర పుణ్యకపః ఫలమ్ములై ?”

అనసూయాదేవి తెలుగువారి ఆదరడులపై పోయింది. పవ్యం చదివిన ఏ త్రీ మాత్రం మహనీయుడైన తన మాతృత్వస్థితిని తలచుకొని పొంగిపోకుండా వుండగలదు ?

“కరుణశ్రీ” అనేది ఒకప్పుడు శ్రీ జంభాల పాపయ్యశాస్త్రిగారి పొరువనామం ! అదే అనంతరం కావ్యంపేరు కావడం కవి జీవితానికి, కావ్యానికి పున్న అద్వైతానుబంధాన్ని నిరూపిస్తుంది. ‘కరుణశ్రీ’ అంటే బుద్ధుడని ఆయన నిర్వచనం. “బుద్ధుడు నా ప్రభువు- నా ప్రేమమూర్తి- నా ఆచరణోక్తి-నా ఆరాధ్యదైవం అని ప్రకటించడమే కాదు-కరుణశ్రీ కావ్యరచన తన జీవిత ద్యేయంగా భావించారు శాస్త్రిగారు.

“స్వార్థశ్వాలల దేశభద్రతలు స్వాహాయ్యైః విద్రోహముల్ వర్జితైః; కుటీల ప్రచారములు దుర్వారంబులయ్యెన్; మనఃస్పృహ సంకులమైన యీ జగతికిన్ శాంతిం బ్రసాదించ-సి ధ్వాంసామి; మరొక్కమాటు దీగిరావయ్యా ! పురోగామివై ”

అని బుద్ధదేవుని పునరాహ్వానంతో కరుణశ్రీ కావ్యం ఆరంభమైంది.

“కరుణామయుడగు బుద్ధుని

కరుణాశ్రీ వాణి విశ్వకళ్యాణ గుణా

కరమై ఆ చంద్ర దీవా

కరమై వెలుగొందు దీప్తిగంతములంఘన్.”

అనే పద్యంతో ఇది ముగుస్తుంది. హింసా పంకిలమైన నేటి మానవజాతికి బుద్ధ భగవానుని దీప్యబోధలు అత్యావశ్యకాలు మానవకోటికి ప్రేమాహింసలు ప్రసాదించే నూత్నయుగ సందేశ కావ్యంగా కరుణాశ్రీ కలకాలం నిలుస్తుంది. కరుణాశ్రీ మానవతావాది-ఆధునిక సాహిత్యంలో ఆవిర్భవించిన ఏ “ఇశాన్”కి లోనుకాకుండా-మానవతకు మించిన నవత లేదని విశ్వసించిన మహాకవి కరుణాశ్రీ-విశ్వకాంతిదూత.

కరుణాశ్రీ కవితాశ్రీకి అప్రయత్న సాధ్యమైన అనుప్రాస విన్యాసం ఒక సహజాలంకారం. “కరుణాశ్రీ పద్యాలలో అనుప్రాస విన్యాసం పొంగులు వారి నట్లు కనిపిస్తోంది-కాని కాస్త జాగ్రత్తగా చూస్తే ప్రయోగరీత్యా ప్రతిపదం ఔచిత్య రసాస్పదం-ఆయన శబ్దమర్మజ్ఞుడేకాదు. లక్ష్యార్థవిమరు-వ్యంగ్య నిశ్చేపణ దక్షుడు.” అన్న సి. నా. రె. గారి వాక్యాలు ఇక్కడ అవశ్యం అను సంధేయాలు- ఇందుకు ఎన్నో ఉదాహరణలు ఇవ్వవచ్చు:

“మా యయ్య కీరాబ్ధికాయయే ? కాకున్న

నోటిలో ఈ పాల సురుగు లేమి ?

మా స్వామి కైలాస నాథుడే ? కాకున్న

గంగతో ఈ చెలగాటమేమి ?

మా తండ్రి భువన విధాతయే ? కాకున్న

రాయంచ కొరకు మారాములేమి ?

మా బుజ్జి అల చంద మామయే ? కాకున్న

చిరునవ్వు వెన్నెల చిందులేమి ?

అని అనుగుకల్లి చినుకంబు ప్పడికి, ఎడకు
హత్తుకొని, మెత్తుకొని, ముద్దులాడువేళ
కన్నులల్లాప్పి నవ్వునే గాని- తన ర
హస్యమును చెప్పలేదు సిద్ధార్థ శిశువు.”

బుద్ధుని శ్రీమహావిష్ణువు అవతారమూర్తిగానే కరుణశ్రీ చిర్ఛించారు ఈ విష
యాన్ని అనేక సన్నివేశాలలో వ్యంగ్యాత్మకంగా సూచించారు.

1. “ఉపనిషత్తుల నుయ్యాలలాగు హంస
పచ్చివాలెను అంబినీ వనములోన”
2. “పేద పీఠలందు విహరించు దేవుని
పొత్తు లందు నెత్తి-బుగ్గగిల్లి”
3. “చిట్టి తండ్రి రేపు శ్రీమహావిష్ణువై
ముద్దులొలుకు పసిడి గడ్డెనెక్కు.”

ఇట్టి అతిలోక రమణీయమైన వ్యంగ్యార్థమృత పహియించు సత్కవి
వాక్కు చూసి పండితులు పరవశించి పోవడంలో ఆశ్చర్య మేముంది?

కరుణశ్రీ కవిత్వకూమారి ‘భువనైకమోహిని-అచ్యుతమయ- విశ్వవిహారిణి.
అంతే కాదు. నిత్య కళ్యాణి. యశోధరా గౌతముల పెండ్లిని వర్ణించే సీసంలో
శ్రీనాథ పోతినయి చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని మనముందు సాక్షాత్కరిస్తారు.

“బృందార కానంద మందార మకరంద

బిందు నిష్యందుల విందు పెండ్లి;

“రంగారు మంగారు బంగారు సరసాంత

రంగాల సత్యనర్తవము పెండ్లి;

సోగకన్నుల రాణి రాగరంజిత వాణి

రాణించు మాణిక్యవీణ పెండ్లి;

చిన్నారి పొన్నారి చిగురు చెక్కిళ్ళతో

నవ్వులొల్కు గులాబి పువ్వు పెండ్లి;

ప్రేమతో దేవతలు పెట్టు భిక్ష పెండ్లి
అజయంబైన శ్రీరామ రక్ష పెండ్లి
పులకిత యశోధరా గౌతముల రసార్ధం
నవనవోన్మేష హృదయబంధనము పెండ్లి”

నంగ్ర నుందర భావం వ్యక్తంచేస్తూ ఒకానొక తూగుతో విలసిల్లే సమపాదసేనం,
ఆ సేనపద్య రచనలో ప్రాస యతి అంత్యానుప్రాస విన్యాసాలు చూచి పులకించి
పోని సహృదయుడుండడు.’

కరుణాశ్రీ కవితకు ధ్వని జీవం - విజయశ్రీ వంటి ధ్వని కావ్యం అనునిక
కాలంలో మరొకటి లేదేమో అంటారు- డాక్టర్ ప్రసాదయ్య కులపతిగారు.
కృష్ణరాయచారం విఫలమైపోగా పాండవులు యుద్ధసన్నద్ధులు కావడం ఇందులో
ఇతివృత్తం. కుంతీదేవిలో భారతమాతనూ, భర్మరాజులో గాంధీచూహ్మజ్జీ,
దర్శించి-భారతయుద్ధాన్ని సత్యాగ్రహ సమరంగా ధ్వనింపజేశారు ‘విజయశ్రీ’లో

కుంతీదేవి తన కుమారులకు పంపిన మాతృసందేశం తిలకించండి.

“స్వచ్ఛజ్యోత్స్నలు చిందు చందురుని వంశమృందు జన్మించి-యే

కల్పత్రేకుని విద్వలై-భరత రక్తమూని నెమ్మేసులన్

స్వచ్ఛంద వ్రేయ భావి జీవన సుధాస్వాదంబు గావించురో ?

స్వేచ్ఛాలక్ష్మికి స్నేహితులన్, పరులన్ సేవించి జీవింతురో.”

“దేశ కళ్యాణ దివ్య సందేశ దీక్ష

నందుకొని స్వేచ్ఛకొలుకు విల్లందు కొనుడు :

భరత సంతతి భావి పౌభాగ్యమునకు

సాగుగావుత స్వాతంత్ర్య సమర రథము!”

వీరభారతభూమి నావిర్భవించి

పౌరుషములేని బానిస బ్రతుకులేల ?

ఈ యయోమయ శృంఖలా లింకనైన

త్రెంపుకొని బైటపడి విజృంభింపలేల ?”

శ్రీకృష్ణుడు విజయుడికి కర్తవ్యం ప్రబోధించే భుక్తిలో భారత త్రివర్ణ పతాక వైభవాన్ని గుర్తు చేశాడు కవి.

“జెండా వారికి జీవగర్జ, సమరా చిహ్నము; సర్వస్వం మీ
జెండా వంపు సహింసజాలని శిరచ్ఛేదము; లే రెమ్మికన్
చెండాడన్వలె శాంతిపూతుకుల - జేతే రెల్ల జేతేలతో
కొండాడన్ వలె విశ్వవిద్రుక భవతోదండ పొండిత్యమున్.”

కవిబ్రహ్మ అక్కన హృద్యాతిహృద్యంగా రసోల్లుబంగా రచించిన శ్రీకృష్ణ రాయబార భుక్తిం జోలికిపోవడమే ఒక సాహసం; వెళ్ళడమే కాదు - ‘నీవా నేనా’ అన్నట్లుగా పద్య రచనచేసి - ఆ కవిబ్రహ్మనే మరపింపజేయడం కరుణశ్రీ సాధించిన విజయమే నిస్సందేహంగా.

కరుణశ్రీ సద్యాల్లో భావం - భాష - ఒక దానిని మరొకటి తరుముకొని వస్తున్నట్లుంటాయేగాని - ఛందోనియమాలు పద్యం నడకకు ప్రతిబంధకాలు కావు. పదాలు వాటాతట అవే ఛందోవృత్తంలో యథాస్థానాలను ఆక్రమించుకొంటాయి. ఎక్కడా వ్యర్థపదాలుకానీ, మారుమూల పదాలుగానీ కనిపించవు-చూడండి.

“పోయితి మేకు వారికిని పొందు పొసంగు నటంబు - వ్యర్థమై
పోయెను నా శ్రమల్ - ముదిరిపోయెను జేనికి స్వార్థబుద్ధి - ఏ
మో యొకవాడి సూదీమొన మోపిన నేలయు చేతిమీదుగా
నీయడచే కురుప్రభుఁ డదెక్కడి రక్కసి రాజ్యరాంక్షయో?”

తిరుపతి వేంకటకవుల తర్వాత సద్యాన్ని ఇంత సరళంగా, ఇంత అక్రమంగా నడిపించిన కవి కరుణశ్రీ ఒక్కడేనేమో !

ఎంత వేదాంతార్థాన్నయినా నిత్యవ్యవహారంలో వున్న మాటలలో పొదిగి చెప్పటం కరుణశ్రీ కవితా ప్రణ్ణ.

“నవరస భావపూర్ణమగు నాటకవేదికమీద నెల్ల మా
నవులును గజైకట్టి నటనం బొనరించెడి వేషధారులే !
యవనిక ముందెగాని - తెరలోనల వేషము విప్పినంత రా
జెవడో భటుండెవండో స్ఫురియింపదు సర్వము నొక్కరూపమై.”

మరొక కావ్యం “అమర్ ఖయ్యామ్”లో : వేకువజామున కాకులు ‘కావు
కావు’మని అరుస్తాయికదా ! ఆ కాకుల అరుపుల వెనుకవున్న సందేశ మేమిటో
కరుణాశ్రీ ఇలా వ్యాఖ్యానించారు:

“స్థిరములు ‘కావు కావు’ చలజీవితముల్; సిరిసంపదల్ సుఖం
కరములు ‘కావు కావు’; పలుగద్దెలు మిద్దెలు నాత్మశాంతి కా
కరములు ‘కావు కావు’; నవకమ్మలు నిత్యము ‘కావు కావటం’
చరచుచు నుండె - కాకి - కను మల్లదిగో బహరాము గోరిపై.”

ఈ మానవ జీవితాలు శాశ్వతాలు కాదనీ - ఈ సిరిసంపదలు సుఖంకరాలు
కావనీ హెచ్చరిస్తూ కాకి ‘కావు కావు’మని అరుస్తున్నదట. కరుణాశ్రీ కవిత్వం
బ్రహ్మసృష్టికి ఒక వ్యాఖ్య.

కరుణాశ్రీ కవిత సిల్లలకిష్టం ! కరుణాశ్రీ కవిత ఆడపిల్లల కిష్టం ! కరుణాశ్రీ
కవిత్వం గాఢాలనెట్టి కిష్టం, కర్షకుడికి చార్మికుడికి ఇష్టం; కరుణాశ్రీ కవిత్వం ప్రజా
కవిత్వం ! కరుణాశ్రీ కవిత్వం మానవత్వానికే విజయం.

నూనూగు మీసాల నూత్న యౌవనం నుండి తుట్టతుదీ జ్ఞానవరహ కరుణాశ్రీ
రసనాగ్రంమీద కవికాకల్యాణి నృత్యం చేసింది. ఆ మన కారణజన్మడు. ఆ మహా
కవికి నా అక్షరాంజలి.

2. కరుణాశ్రీ భక్తితత్త్వం

“సింహాచల శ్రీ నృసింహ స్వాంగీక

చారు చందన సార సౌరభములు:

శేషగిరీశ్వర శ్రీ వేంకటేశ్వర

గుభ్ర మందస్మిత విభ్రమములు:

వర కాంచికాపురీ వరదరాజస్వామి

అక్షిణ దాక్షిణ్య వీక్షణములు:

శ్రీరంగ మంగళ శ్రీరంగనాయక

వై జయంతీ కాంతి వై భవములు:

కాంతసావన శ్రీ మదనంత శయన

పద్మనాభ ప్రభు ప్రభా ప్రాభవములు

శ్రీ జగన్నాథ దీప్య నీరాజనములు

నవ నవశ్రీలు చిందునా కవితయందు!”

ఇది మహాకవి కరుణాశ్రీ “ఆకాంక్ష” - అంతేకాదు - ఇది కరుణాశ్రీ సమస్త కవితానృప్తికి వ్యాఖ్యానప్రాయమైన పద్యం. సాహితీలోకంలో కరుణాశ్రీని చిరం జీవిగా చేసేది ఆయన కవితలో అంతర్లీనంగా ప్రవహించే భక్తిభావస్రవంతి - అనడానికి ఈ పద్యరత్నమే సాక్ష్యం.

కరుణాశ్రీ బ్రాహ్మీదత్త వరప్రసాదుడు. చిన్నారి పొన్నారి చిరుతకూకటి ప్రాయం నుంచీ, తుట్టతొడి క్షణం వరకు ఆయన జిహ్వగ్రంథి వాగ్దేవి లాస్యం చేసింది. ప్రాచీనులలో శ్రీనాథ కవిసార్వభౌముడితో అట్టి భవ్యయోగం పట్టింది. కరుణాశ్రీ ఏమి పలికితే అది పద్యమైంది; అది జన్మజన్మాంతర సుకృతమో - కాక - ఆ చదువులతల్లి అతివేలమైన కరుణా కటాక్షమో మరి!!

ఒక కవి కీర్తిప్రతిష్ఠలు ప్రధానంగా రెండు అంశాలమీద ఆధారపడివుంటాయి. మొదటిది ఆయన స్వీకరించిన కవితావస్తువు. రెండవది ఆ వస్తువును ప్రతిపాదించడంలో కవి ప్రదర్శించే నైపుణ్యం. పరితలు అభిరుచినిబట్టి, అనుభూతినిబట్టి, సంస్కారాన్నిబట్టి కావ్యగత వైభవాన్ని అందుకో గలుగుతారు. కొందరి దృష్టి విషయంమీద నిలుస్తుంది; మరికొందరి దృష్టి ఆ విషయం అవిష్కరించబడిన కవితా శిల్పంమీద నిలుస్తుంది. వస్తువునూ-అభివ్యక్తికి ఏ కావ్యంలో సమాన ప్రాధాన్యం పొంటుందో, ఆ కావ్యం సహృదయ హృదయఫలకాలమీద కాళ్ళత ముద్ర వేస్తుంది. ఈ కావ్యగతమైన కాళ్ళతత్వ రహస్యాన్ని డాక్టర్ నంధూరి రామకృష్ణశావర్య "సాహిత్య మార్కండేయత" అని పేర్కొన్నారు.

కరుణశ్రీని గురించి "ఆహా, ఏమి పదముల కూర్పు - ఏమి శబ్దాలలిత్యం- ఏమి మధుర మంజుల మోహనశైలి" అని ప్రతిపాదూ ప్రశంసిస్తుంటే నాకు ఒక్కొక్కసారి ఆశ్చర్యం వస్తుంది. మాటలు ఎన్ని రకాలుగా మార్చినా - ఈ ప్రశంసావాక్యాలన్నీ కరుణశ్రీ కవిత్వంలో ఏకదేశమైన శబ్ద సౌందర్యాన్ని సూచిస్తాయే కాని, ఆయన కావ్యాత్మకతను వెల్లడించవు. అందువల్ల కావ్య పరమార్థంవైపు దృష్టి సారించి - కరుణశ్రీ కవితా సమీక్ష చేయడం భావ్యమని నా ఉద్దేశం. ఈ వ్యాసం అట్టి పరిశీలనలో ఒక చిన్న ప్రయత్నం.

కరుణశ్రీగారి తాతతండ్రులు ఈశ్వలార్చన కళాశీలురు. గుంటూరు జిల్లా, కొమ్మూరు గ్రామంలో వేంచేసివున్న శ్రీగంగాపార్వతీ సమేత శ్రీ అగస్త్యేశ్వరస్వామి వారి ఇలవేలుపు. నిత్యమూ పరమేశ్వరుని పేవకే అంకితమైన వంశంలో పుట్టడం వల్ల - పరమనిష్ఠా గరిష్ఠతైన అగమశాస్త్ర నిధుల సన్నిధిలో విద్యాబుద్ధులను నేర్వడంవల్ల కరుణశ్రీగారికి భక్తిభావం జన్మతః సంక్రమించింది. అబాల్యంగా అధ్యాత్మిక భావబంధురమైన హృదయం వారిది. ఈ భక్తిభావ సౌరభం ఆయన కావ్యాలలో అక్షర మక్షరంలో గుణాశిస్తూ వుంటుంది.

కరుణశ్రీ కవితలో భక్తిరస స్రవంతి మూడు పాయలుగా మూర్తి కడుతుంది.

1. భగవత్స్తుతి.
2. సృష్టి నిర్మాణంలో భగవల్లీలావిలాసాలను దర్శించడం.
3. భగవదంశ సంభూతులైన అవతార పురుషుల మహిమలను వరస.

కరుణాశ్రీ ప్రథమ కృతి “బాలకోటీశ్వర రామణి” (1934). కోటప్పకొండ మీది రాంభట్ల కోటీశ్వరస్వామిని గురించి స్తుత్యాత్మకంగా రచించిన సక్రమాల ఇది.

“పట్టన్ గారు - చుచుండగాను - విష సూధీనుండ, దీనుండ, నే
పట్టున్ లేక భవాంబుధిన్ బడి, భయ భ్రాంతుండనై యుంటి, మీ
దెట్టున్ తోచదు - భక్తి నావనయి నన్నెక్కించి కైవల్యపుం
గట్టున్ జేర్చగవయ్య వ్రవయ్యన, కుభాంగా ! బాలకోటీశ్వరా !”

అంటూ భక్తి అనే నావపై కైవల్యపు గట్టును చేర్చమని కవి ఇందులో వేడుకొంటాడు. సంసారమనే సముద్రంలో కొట్టుమిట్టాడే ఏ వ్యక్తికైనా భక్తి ఒక్కటే తరణోపాయమని కవి సూచన.

“తాను దాసుడు - భగవంతుడు ప్రభువు : తాను భక్తుడు - భగవంతుడు జగద్విభుడు : తాను విడ్డ - భగవంతుడు తండ్రి” అంటూ భక్తికి భగవంతుడికి గల అనుబంధం ఎట్టిదో సూచించారు మరొక పద్యంలో.

“నీ నామంబు సమస్త పానహరమౌ, నీ దర్శనం బెన్న బ్ర
హ్మానందంబగు: నీ పదార్చనము పాపానీక విధ్వంసమౌ
కానన్ నాకు భయంవికేమిటికి ? నీ కల్పామరన్ నమ్మితిన్
జ్ఞానానంద మరందముంగొన మహేశా ! బాల కోటీశ్వరా ! !”

ఈ పద్యంలో స్మరణం - దర్శనం - అర్చనం మొదలైన భక్తి మార్గాల ద్వారా భగవంతుని పావపద్మాలను నమ్మినవారికి భయమే పుండదని అనన్య భక్తిని ప్రకటిస్తాడు కవి.

“భగవంతుడు కరుణామయుడు. సృష్టి కరుణామయం: జీవితం కరుణా మయం. ప్రపంచం కరుణలో పుట్టి, కరుణలో పెరిగి, కరుణలోనే విలీనమౌతుంది” ఇది కరుణాశ్రీ సిద్ధాంతం. మానవ జీవితానికి - సృష్టికి - భగవంతుడికి పున్న సంబంధం అవినాభావమైంది. అంతేకాదు. జీవుడు భగవంతుడి దయవల్లనే పుడ తాడు. భగవంతుడి దయవల్లనే పెరుగుతాడు. భగవంతునిలోనే తిరిగి లీనమైపోతాడు. అంటే జీవుడు ఎక్కడి నుంచి వచ్చాకో, మళ్ళీ అక్కడికే వెళ్ళిపోతాడు అని

కరుణశ్రీ సిద్ధాంత సారం. ఇదే ఉపనిషద్ వేదీకమైన భారతీయ జీవన సిద్ధాంత సారం. కరుణశ్రీ కవిత సనాతన భారతీయ జీవన సిద్ధాంతానికి వ్యాఖ్యానం.

కరుణశ్రీకి జగద్విఖ్యాతి తెచ్చి పెట్టిన ఉదయశ్రీ (1944) ప్రథమభాగం భగవత్ ప్రార్థనతో ప్రారంభమై భగవత్ ప్రార్థనతోనే సమాప్తం కావడం ఆయన గుండెలో నిండివున్న దైవ భక్తికి నిదర్శనం.

“పుట్టబోయెడి బుల్లిబుజ్జాయి కోసమై

పొదుగు గిన్నెకు పాలు పోసి పోసి

తెలవారకుండ మొగ్గలలోన జొరబడి

వింత వింతల రంగు వేసి వేసి”

తీరికేలేని విశ్వసంసారంలో అలసిపోయిన ఆ దేవదేవుడికి ‘అంజలి’ ఘటించడంతో కావ్య మారంభించిన భక్తుడు కరుణశ్రీ. అనాడు కవియింటిలో ‘హర్షుంఠ కురిపిలు’ లేక పరమేశ్వరుని తన ప్రణయంకానికే అహ్వనించాడు. నైవేద్యం పెట్టడానికి నారికేళం లేదు. కవి స్వీయహృదయమే ఈశ్వరుని కందించాడు.

“లోకాల చీకట్లు పోకార్ప రవిచంద్ర

దీపాలు గగనాన త్రిప్పలేక

అందాలు చింద నీలాకాశ వేదిపై

చుక్కల ముగ్గులు చెక్కలేక”

శ్రమపడుతున్న పరమేశ్వరునికి పుష్పాంజలి ఘటించి అత్యపీఠంపైకి అహ్వనించాడు కవి.

“ఎలుక గుర్రంమీద నీరేడు భువనాలను చుట్టి వచ్చిన పార్వతీదేవి ముద్దులబ్బాయి చేయి, కుడుము లర్పించే పిల్లభక్తులకు ఇడుమును దీంచి, కలుము లందించ గాక” అని కల్యాణ గణపతిని ప్రార్థించడంతో ఉదయశ్రీ కావ్యాన్ని ముగించాడు కవి. కావ్యం అన్యతాలలో దైవస్తుతి చోటు చేసుకోవడం కరుణశ్రీ అత్యగ్రహీత భక్తి వ్యక్తా చేపూర్వకం.

మధురభక్తి

రాధా మాధవ ప్రణయం మధురభక్తికి నిరుపమాన నిరర్కనం - జీవేశ్వరుల ప్రణయ మాధుర్యానికి దానినొక ప్రతీకగా కరుణశ్రీ భావించాడు.

“రాధపై ప్రేమ మధికమో మాధవునకు
మాధవునిపైన రాధ ప్రేమయే ఘనమొ
ఈ రహస్యము నెరుగ లేరెవరు హడ
ప్రణయమయ నిత్యనూత్న దంపతులు వారు!”

అంటూ అక్షరాలతో వర్ణించడానికి అలవికాని అక్షయమైన రాధామాధవ ప్రణయతత్వాన్ని ప్రతిపాదించాడు కవి.

“రాధనురా! ప్రభూ! నిరపరాధనురా! అనురాగభావనా రాధన నుగ్గు
మానసనురా! కనరా! కరుణింపరా!” అంటూ హృదయమే ప్రేమ సముద్రంగా,
వంశీమోహనుని కోసమై తపించే రాధిక కవి మమరభక్తి పూచిన ప్రణయ లతక.

హరి హర అభేదం

ఉదయశ్రీలో మరొక విశేషం ఉంది. ఇందులో జగత్ కల్యాణకారకమైన
రెండు కల్యాణ నన్నివేళాలను వర్ణించాడు కవి. మొదటిది “తపోభంగం” - రెండవది “ధనుర్భంగం” - రెండిట్లో ‘భంగం’ వున్నది. కాని ఏ కల్యాణము భంగం కాలేదు. అది విచిత్రం!

పరమేశ్వరి తపోభంగం చేయాలన్న సంకల్పం పాపం “మన్మథుడికి పుట్టిన బుద్ధికాదు. అది దైవ ప్రేరితం. తారకాసుర సంహారార్థమై కుమార జననం తప్పదు. అది జగలంబే పార్వతీ పరమేశ్వరుల మధ్య ప్రణయ భావం అంకురించాలి - అంటే మన్మథుని తపోభంగం ప్రయత్నం ఆదీదంపతుల కల్యాణానికి హేతువైందేకాని భంగకరం కాలేక పోయింది. అలాగే “ధనుర్భంగం” ఇది సీతారాముల కల్యాణానికి హేతుభూతమైన దివ్యపుట్టం! సీతాదేవి పాణిగ్రహణం చేయడానికి జనక మహారాజు విధించిన పరాక్రమ పరీక్ష ధనుర్భంగం!

మొదటిది శైవ సంబంధమైనదీ, రెండవది విష్ణుమహాత్మ్య ప్రతిపాదకము ఈ రెండు సన్నివేశాలను కావ్యేతి వృత్తాలుగా స్వీకరించి కరుణశ్రీ తన హృదయం తగ్గతమైన హరిహర అభేద భావాన్ని స్ఫురింప జేశాడు.

దే వ తా స్తు తి

“కనకదుర్గాభవాని,” “జ్యోతిర్మయ మృత్యుంజయము” “సూదగిరిస్వామి” “భువనబంధపుడు” మొదలైనవి ఆయా దేవతామూర్తుల స్తుతులు.

“కనకదుర్గాభవాని! శంకరునిరాణి” అనే మకుటంతో పరాశక్తి దశవిధ అవతారాలను వర్ణించాడు. బాల, లలిత, అన్నపూర్ణ, అశ్వారూఢ, రాజనూతంగి, వాగ్మాదిని, వారాహి, పరాశక్తి, భువనేశ్వరి, చండి అనే ఐదైత్రహా శక్తి రూపాలను గీత పద్యాలలో వర్ణించినా, కనకదుర్గా మహాదేవియే మనముందు సాక్షాత్కరిస్తుంది.

ఉదా: [చండి]

“అష్టభుజ! శిష్టరంజని! దుష్టదైత్య

గర్వభంజని! సర్వమంగళ! కుభాంగి!

చండి! సింహేంద్రవాహన! శరణు శరణు!

కనక దుర్గాభవాని! శంకరుని రాణి!”

ఇలాగే ద్వాదశజ్యోతిర్లింగ క్షేత్రాలను దర్శించి, అదిశంకరులు చెప్పిన శ్లోకాలకు భావానువాదం “జ్యోతిర్మయ మృత్యుంజయము” అనే ఖండకావ్యం. ఇందులో కూడా “జ్యోతిర్లింగమయా! దయాధృ హృదయా! జోహారు మృత్యుంజయా” అనే మకుటం పాటించబడింది. శతకాలలో వలె మకుట నియమపాలనం దైవస్తుతికి సముచితంగా వుంటుంది కదా!

“శ్రీశైల శిఖరం దృష్ట్వా పునర్జన్మ న విద్యతే” అన్నట్లు భక్తులకు ముక్తిని ప్రసాదిస్తున్న శ్రీశైల మల్లికార్జునస్వామి వారి స్తుతి పద్యం చిత్తగించండి;

“చేతుల్ మోడ్చి యమర్త్య లెల్లరు
 సమర్పింపన్ మహేశ్వర్యముల్
 చేతంబుని తులాద్రి తుంగమగు నా
 శ్రీకైం శృంగాన సం
 ప్రీతిన్ నిల్చు భవాప్తిసేతువపు
 స్వామి! నీవు “మల్లీశ్వర”
 జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్థ హృదయా!
 జోహారు మృత్యుంజయా!”

ఈ ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ ప్రోత్రం చదివిన వారికి ద్వాదశమూర్తులను దర్శించిన
 పుణ్యం కలుగుతుందనీ, శంకరుని తరుణ ప్రాప్తిస్తుందనీ ఫలశ్రుతి చెప్పబడింది.

కరుణశ్రీ భక్తికి ఏతామెత్తిన రచన “శ్రీనివాసోదాహరణం” - శతక
 చ్చాయలో నడచిన పూర్వ రచనల కంటె - దైవస్తుతికి మరింత యోగ్యమైనది
 ఉదాహరణ ప్రక్రియ. కలియుగ వైకుంఠము, శ్రీనివాసుని నివాసమునైన తిరుపతి
 క్షేత్రం తలచినంతనే తెలుగువారి హృదయం ఆనందభావంగా మారిపోతుంది.

“యష్కర్మగుణా రసస్థుతికి ఈ చిన్ని కావ్యం ఉదాహరణంపై వెలుగొందు
 గాక మన అన్యోన్యము రాగొంకమై” అంటూ ఈ సువర్ణహారాన్ని స్వామి
 చరణాబ్జములపై సమర్పించి కవి ధన్యుడు!

“వేదోద్ధారణ! మందరాభరణ!
 సృష్టి ధర్మనిర్మాణ! ప్ర
 హ్లాదత్రాణ! బలిప్రతారణ!
 నృపాహంకార నిర్వాపణ!
 వైదేహీరమణ! ధనంజయ జయ
 వ్యాపార పారీణ! షో
 ణీ దీవ్యత్కరుణ! తమోహరణ!
 తంద్రీ! శ్రీనివాస ప్రభా!”

అనే పద్యంలో దశవిభావతారాలను తాల్చిన సాక్షిన్నారాయణ మూర్తియే శ్రీనివాసుడుగా దీవినుండి భువికి అవతరించాడని వర్ణించాడు. శ్రీనివాసోదాహరణంలో కరుణశ్రీ భక్త్యావేశం కట్టలు తెంచుకొని ప్రవహించింది.

భక్త కవులు

వివిధ దేవతామూర్తుల వర్ణనతోపాటు భక్త కవులైన పోతన, త్యాగరాజు, వేమన మున్నగువారేలాక హరికథా గానంతో తెలుగునేలను పునీతం చేసిన హరి కథా పితామహులు అదీభట్ల నారాయణదాసు. కరుణశ్రీ కావ్యసీమలో సాక్షాత్కరించి పాఠకుల అంతరంగాలను భక్తిరస స్థావితం చేస్తారు. తన గుమ్మంలో కంటిసీరు పెడుతున్న సరస్వతిని “నమ్ముము తల్లి నాడు వచనమ్ము-ధనమ్మునకై బజారులో అమ్మునుజేశ్వరాధముల కమ్మును విన్ను” అని ఉజ్జగించి, ఆమె వేడికన్నీటిని చేతితో తుడిచివేసిన భాగ్యకాలియైన పోతన కపింధ్రుని రూపాన్నీ - తండ్రి దేవతార్చన చేస్తుండగా దోసిళ్ళకో మల్లెపూలనూ తులసిపతాలనూ తెచ్చి యిచ్చే త్యాగరాజునూ, రంభకు కూడా నాట్యభంగిమలను నేర్చే నారాయణదాసవర్కుల మీస కట్టునూ, జల్పాలజాట్టునూ పాఠకులు మరచిపోలేరు.

ఇంతదాకా అక్కర్లేదు - ‘కల్యాణ వాణి’ శీర్షికతో కరుణశ్రీ వ్రాసిన పద్యాన్ని, ఎంతమంది తమ వైవాహికీస్సులలో చేర్చుకొని సొంతంచేసుకొన్నారో!

“శ్రీకృష్ణమ్ములు పతికి నాట్యైకలోల

రేణుబాజాట గాంగేయ శీకరములు;

రంజితమ్ములు సతికి శర్వాణి చరణ

కంజ మంజుల మంజీర శింజితములు.”

అయినకు తన్ను మూసినా - తన్ను తెరిచినా అదిదంపతులే గోచరిస్తారు. అంతగా కరుణశ్రీ భక్తుడు.

“శ్రీతైల మప్తీకు శరసుపై జావిర్లి
చిందించు కళల చక్కందనాలు:
ఏడుకొండల వేంకటేశ్వరు మెడలోని
మందారమాల కమ్మందనాలు:
సింహాద్రి శ్రీ నారసింహదేవుని తనూ
చందన చర్మ చల్లందనాలు:
భద్రాద్రి రఘురాము పాదారవింద మ
రంద విందువుల తియ్యందనాలు:

జల్లులై కొల్ల కొల్లలై మెల్ల మెల్ల
పెల్లువికి పెల్లి విరియ మీ యుల్లమెల్ల
పనుపు పారాటి నూత్నదంపతులు మీరు
ముద్దుగా కాపురము తీర్చిదిద్దుకొనుడు!”

అనే సీసం చదువుతుంటే - కల్యాణమందిరంలో పెండ్లి పీటలమీద కూర్చున్న, కొత్తదంపతులను చేతులెత్తి దీవిస్తున్న కరుణశ్రీ కవిచంద్రుడూ - ఆయన అవాహనం చేస్తున్న సకల దేవతాగణమూ నున కనులముందు కనిపిస్తారు.

అవతారమూర్తులు

కరుణశ్రీ మీద తమ అనంతప్రభావం ప్రసరింపజేసిన అవతారమూర్తులు ఇరువురు. మొదటివారు భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబా. రెండవవారు శ్రీ విశ్వ యోగి విశ్వంజీ. కరుణశ్రీ శ్రీ సత్యసాయిలో తననే చూసుకొన్నారు; తన ఆత్మ స్వరూపాన్ని సందర్శించారు. సాయీశ్వరునిలో లీనమైపోయారు. వారి ఆరాధన, సత్యశోధన అట్టివి.

“నిన్ను నిన్నుగాను నే నెరింగిన యంత
నన్ను నేను మరచినాను స్వామి!
నన్నులోని నిన్ను కన్నార గన్నాను
నిత్య శాంతిదాయి! సత్యసాయి!”

భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబావారిని దర్శించి - వారి వాత్సల్యసరసితో ఓలలాడి - వారి అపారమైన అనుగ్రహానికి పాత్రుడైన పుణ్యాత్ముడు కరుణశ్రీ:

శ్రీ సత్యసాయిని వేదవేద్యుడుగా - భక్తులపాలిటి పారిజాతంగా - నిత్య శాంతిదాయుగా - తోకరక్షణ విధాయిగా - కడఁజాసిండుడుగా - జగద్భంధుడుగా నేవించి, తరించిన ధన్యశీవి కరుణశ్రీ.

“కొందరు విష్ణుమూర్తి వసుకొందురు; శ్రీ శివశక్తి యందు వా
కొందురు కొంతమంది; మరికొందరు శ్రీ రఘురామ చంద్రుడే
యందురు; వెల్లడింపవుగదా శివదా ! భవదాత్మ సత్య ని
ష్ఠులమొ ! ధర్మ సమ్మతమొ ! శాంతమొ ! ప్రేమసుఖ స్రవహర్షమొ ?”

భగవంతుని ఎవరు ఏ దృష్టితో ఆరాధిస్తే - వారికి ఆ రూపంలోనే సాక్షాత్క
రిస్తాడు. ఈ విశాల విశ్వంలో ఆయన కానిదీ - ఆమనదీ కానిదీ ఏమంటుంది ?

తనూ పత్రమునే పత్రముగా - మనఃపుష్పమునే పుష్పముగా - కర్మఫల
మునే ఫలముగా - బాష్పతోయమునే తోయముగా స్వామిముందు అత్యార్పణం
కావించుకొన్న భక్తాగ్రగణ్యుడు కరుణశ్రీ.

“పత్రమొ ! పుష్పమొ ! మరి ఫలమొ ! జలమొ !

తోట రాసీయ నున్నంతలోన స్వామి !

ఒకరి వస్తువు లడిగి తే నోపగాని

నాదీ యన్నదీ సర్వమ్ము ‘నీదె’ స్వామి !

శ్రీ సత్యసాయిని ప్రేమమూర్తిగా - అనురాగ జలధిగా - నాదబ్రహ్మగా
నమరాజస్వామిగా ఆయన దర్శించాడు.

విశ్వయోగి విశ్వంజీ

విశ్వమందిర విభుని సన్నిధిలో కరుణశ్రీ హృదయస్పందన నివదించింది. శ్రీ విశ్వంజీ సమక్షంలో తన దివ్యానుభూతులకు ఆలంబనం సిద్ధించింది. వాటిని అక్షరబద్ధం చేసి లోకానికి చాటారు. ప్రళయం నిలయం ఆయన ఆత్మమందిరం - విశ్వమందిరం ఆయన హృదయమందిరం !!

కరుణశ్రీ తమ జీవితకాలంలో చరమ దశాబ్దం శ్రీ శ్రీ శ్రీ విశ్వయోగి విశ్వంజీ దివ్యసన్నిధిలో - విశ్వమందిర అష్టానకవిగా గడిపారు. దేహమే దేవాలయంగా - హృదయమే దైవపీఠంగా - మానవసేవయే మాధవసేవగా - విశ్వశాంతి స్థాపనయే జీవితలక్ష్యంగా - ఓత్తాంశ సంభూతుడుగా భక్తుల సేవ లందుకొంటున్న శ్రీ విశ్వంజీ విశ్వశ్రేయ స్సాధనాలుగా ప్రబోధిస్తున్న సత్య - శాంతి - ధర్మ - సేవా - సమానతా - మానవతా సంక్షేపాలు కరుణశ్రీ హృదయాన్ని స్పందింపజేయగా - “విశ్వసందేశ లహరి”ని జననందోహానికి అందించారు. విశ్వయోగి దారి వేదాంత జయభేరిగా - విశ్వయోగి వాణి వేదవాణిగా - విశ్వయోగి వాక్కు వేదవాక్కుగా ప్రకటించారు. “విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాటగా” సంభావించారు. ఆ మహాత్ముని ఒడిలో ఒరిగిపోయారు కరుణశ్రీ.

ఈ విధంగా బాలకోటిశ్చర తానవశితో కోటస్సకొండమీద అవతరించిన కరుణశ్రీ భక్తి కవితారుని, అనంత సృష్టినిర్మాణంలో నిబిడివున్న భగవల్లిలా విలాస తరంగితమై - పురాణదంపతుల కల్యాణమయ గానంలో నివదించి - శ్రీకృష్ణకదుర్గా మల్లికార్జునుల పాదాలను స్పృశించి - శ్రీ సాయీశ్వరునిలో సంలీనమై - విశ్వమందిర విభుని జటాజూటంలో పొంగిపొరలి విశ్వసందేశ లహరిగా భారతీయ ఆధ్యాత్మిక క్షేత్రంలో బంగారుపంటలు పండించింది.

“కమ్మని తేటతెల్లు సుడికారము లేరిచి కూర్చి చాక చ
కమ్మంగై కైతలల్లు మొనగాండ్రు కవీశ్వరు లెంతమంది లో
కమ్మన లేరు - నీవలె నొకండును భక్తి రసామృత ప్రవా
హమ్ముల కేతమెత్తిన మహాకవి యేమి? తెలుంగుగడ్డపై!”

3. కరుణాశ్రీ కవితలో దేశభక్తి

కన్నతల్లి - ఉన్నవూరు స్వర్గంకంటె శ్రేష్ఠమైనవని అంటారు ఆర్యులు. “జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసి” అనే రామాయణోక్తికి అనువాదమే ఈ వాక్యం. ఏ శుభముహూర్తంలో రామచంద్రుని నోటిపెంట వాల్మీకి మహర్షి ఆమాట అనిపించాడోకాని, నాటినుంచీ ఈ సూక్తి సర్వదేశాలలో సర్వకాలాలలో సర్వజనులకు పారాయణ మంత్రమైంది.

ఆధునిక భారతదేశ చరిత్రలో దేశభక్తికి ఉజ్జ్వలరూపాలైన రెండు మహాద్యమాలు సాగినకాలంలో కరుణాశ్రీ కలం త్రారు. మొదటిది భారతస్వాతంత్ర్య సమరం-రెండవది ఆంధ్రభాషోద్యమం. ఈ ఉద్యమాల ప్రభావఫలితంగా రాజకీయంగా నిద్రాణమైవున్న ప్రజావాహిని చైతన్య చకచక్కితమైంది. గురజాడ, రాయప్రోలు, విశ్వనాథ, వేదుల, జాషువా, తుమ్మల, ఏటుకూరి, కొదాలి వంటి కవిచంద్రులు దేశభక్తి ప్రబోధాత్మక రచనలతో జాతిని జాగృతం చేస్తున్నారు. మాతృదేశ దాస్యవిముక్తికై సమస్త భారతజాతి ఎటువంటి త్యాగాలు చేయడానికై నా కృత విశ్చయమై వున్నది. జాతిపిత మహాత్మాగాంధీ సారధ్యంలో సహాయనికరణ-సత్యాగ్రహ ఉద్యమాలతో దేశనాయకులు స్వాతంత్ర్యభేరి మ్రోగిస్తున్నారు. అనే నమయంలో ఆంధ్రకేసరి ఉంగుటూరి, అచార్యరంగా, డాక్టర్ సత్యభి, ఆంధ్రరత్న దుగ్గిరాల, దేశభక్త కొండా వెంకటస్వయ్య ప్రభృతుల నాయకత్వంలో ఉమ్మడి మద్రాసురాష్ట్రంనుండి విడివడి, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్రం కావాలని ఉద్యమం సాగుతున్నది. కరుణాశ్రీ మీదకూడా ఈరెండు ఉద్యమాల ప్రభావం విశేషంగా వుంది. తత్ఫలితంగానే ఆయన కవితలో దేశభక్తి పొంగులు వారింది.

కరుణాశ్రీ బాల్యంనుంచీ జాతీయవాది; మహాత్ముని పిలుపునందుకొని జాతీయోద్యమం వైపు మొగ్గినారు; స్వయంగా గాంధీమహాత్ముని చూశారు; మహాత్మునితో మాట్లాడారు; అంతేకాదు- ఆ మహాత్ముని చేతిమీదుగా హిందీ రాష్ట్రభాషాప్రసీద యోగ్యతాప్రకాశి అందుకొన్నారు. కొంతకాలం గాంధీవోపి ధరించారు; మహా

తమని అహంసా సిద్ధాంతాన్ని విశ్వజీవితంలో ఆపదించారు; తుట్టతొలి నుంచే తన మూర్తునికి “జాతీయ” అని పేరుపెట్టుకొన్నారు మహాత్ముని ప్రభావం ఇంతగా ఆయనపై ప్రసరించింది. అందువల్లనే కరుణశ్రీ కవిత్వంలో అక్షరాక్షరమూ జాతీయ భావప్రేరేపకమో- జాతీయభావ విలసిల్లకమో కావడంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? అంతే కాదు- ఆంధ్రరత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి ప్రసంగాలతో, కదనుతొక్కిన ‘రామచంద్ర’తో పవిత్రమైన చీరాల - పేరాలప్రాంతం, పన్నుల నిరాకరణ ఉద్యమంతో అగ్రస్థానంలో నిలిచిన పెదనందిపాడు గ్రామాల గాలితగిలి పులికించిపోయిన అంతరంగం కరుణశ్రీది. అందువల్లనే ఆయన కవిత్వకు జాతీయ భావ ప్రబోధము, నిశ్చల దేశభక్తి, కర్తవ్యదీక్ష జీవనాదిలాగా నిలిచాయి.

“మాతృదేశంకోసం ధన-మాన - ప్రాణాలను నైతం త్యాగంచేసిన దేశ భక్తుల చరిత్రలే మానవజాతికి ఆదర్శాలు! వారే సార్థకజన్ములు- వారే ధన్యజీవములు. వారే జాతిరక్షకులు. వారే రాక్షసులు” అని కరుణశ్రీగారి విశ్వాసం- వారి వీర గాధలను వర్ణించడమే కవుల లాలకు సార్థకత: వారి జయగీతులను ఆలాపించడమే గాయకుల కంఠాలకు ధన్యత్వం! వారి రూపాలను చిత్రించడమే శిల్పుల కళా నైపుణ్యానికి మహోజ్జ్వలత! వారి పాదధూళి సోకితే చాలు, ఒక్క పులకరిస్తుంది. అట్టి దేశభక్తుల పవిత్రచరిత్రలకు అక్షరరూపం కల్పించి, వారి త్యాగమయ జీవనాలను గానంచేసిన అధునిక కవులలో హిమగిరిశిఖరం కరుణశ్రీ!

“ఎవ్వరి రణగాథ లింతవర్ణింప న

తక్కువుల కలాలు సార్థకత నందు !

ఎవ్వరి జయగీతు లిందుక పాద గా

యకుల కంఠములు ధన్యత గడించు!

ఎవ్వరిరూపు లొక్కొంత రూపింప శి

ల్పుల కళాకృతి మహోజ్జ్వలత గాంచు !

ఎవ్వరి పదధూళి రవ్వంత సోకిన

భూదేవి నిలువెల్ల పులకరించు !

నభము మాత్రోగ్మ వీరదుందుభులు వారు
త్యాగధనులైన సత్యవర్తనులు వారు;
జాతిరత్నాలు వారు- కాశ్యపులు వారు;
పావనులు వారు- దివ్యజీవనులు వారు!

భారతమాత ఆర్షభూమి - వేదభూమి: కర్మభూమి - ధర్మభూమి." హిమాలయం బేతల్లి మౌళిమట్టిన మల్లెపూల చెంబో, గోదావరీ కృష్ణానదులు ఆతల్లి కటిమీద వ్రేలాడే ఆణిముత్యాలహారాలు. ఆంధ్రసముద్రం ఆతల్లి పాదాలమీద పారాడే పట్టుకుచ్చెళ్ళ చెరగు. నలభై కోట్ల భారతీయులను కడుపార గన్న రత్న గర్భ భరతమాత"- ఈవిధంగా భరతమాత అఖండరూపంతో ఆనాడు కరుణశ్రీ కవికి సాక్షాత్కరించింది.

"ఆభ్రంకషంబౌ హిమాలయం బే తల్లి
మౌళి జుట్టిన మల్లెపూలచెండు;
గోదావరీ కృష్ణ లేదేవి కటిసీమ
వ్రేలాడు ఆణిముత్యాల సరులు;
ఆంధ్రసముద్ర మేయమ్మ పాదాలపై
జీరాడు పట్టుకుచ్చెల చెలుగు;
నలుచిడికోట్ల వీరులు భారతీయు లే
కల్యాణి చల్ల ని కడుపుపంట!

ఆమె బ్రహ్మర్షి జాత- కల్యాణగీత
ధర్మసముపేత- వేదమంత్ర ప్రహత
విశ్వవిఖ్యాత- సుశ్రీల వెలయుగాత
పరమకరుణా సమేత- మా భరతమాత!!

*

*

*

ఖద్గరు, రాట్నము ఆనాడు భారత స్వాతంత్ర్య సమర సంగేతాలు.
"సాంధ్యశ్రీ"లో— "సంజవెలుగులో నారింజకు నీరువోయు శశిరేఖచేతనాదా
'పసిడిచాయల ఖద్గరువీర"నే కట్టించారు. కరుణశ్రీ (ఉదయశ్రీ పుట-32)
స్వాతంత్ర్యగీతలు పాడడానికై రాట్నమే హృదయవీణగా- మాతృభూమిపై

భక్తియే రాగముగా- నూలు వడికే 'రాట్నసుందరి'లో కవి "పావన భారత భాగ్య లక్ష్మి"నే చూచాడు. అంతేకాదు- పాదాలకు సనుపుపూతల పారాజితో- నానట కుంకుమబొట్టుతో- కళ్ళకు పెట్టుకొన్న కాటుకతో- తలమీద అలంకరించుకొన్న పూలతో రాట్నసుందరు కూర్చున్న ప్రేయసిలో నైతం "జయభారతీ మధుర శోభా భాగ్య సౌభాగ్యాలనే" కవి దర్శించాడు. "పుష్పవిలాపం"లో అన్వతంత్ర భారతీయ హృదయమే ఒకపువ్వురూపంలో- స్వతంత్రుల మమ్ముల స్వార్థముద్దీతో కాకుము త్రుంపదోవకుము తల్లికి విడ్డకు వేరుపేరువే"-అని తల్లడిల్లి పోయింది.

"సార్థకత" స్వేచ్ఛాపుష్పాలు"- అనే ఖండకావ్యాలు నాటి స్వాతంత్ర్య సమరవీరుల అంతరంగాలనే ప్రతిబింబింప జేస్తాయి. గుళ్ళరోపల దేవతల తలల మీద తైత్తిలకలాదాలన్న కోరికగానీ, అడవాళ్ళ జడలలో దండలుగా వుండి వాడి పోవాలన్న కోరికగానీ- శయ్యాగృహాలలో పూలపాములపై పొరలాడుతున్న మనుష మహిషాల దేహలక్రిందపడి కమిలిపోవాలన్న కోరికగానీ- తమకు లేదన్న పుష్పాలు తమ హృదయాన్ని విప్పి ఎలా చెప్పాయో చూడండి:

"శాంతి పూర్ణ సత్కాగ్రహ సమరమందు
జీవితమ్ముల నర్పణసేయునట్టి
ధన్యమూర్తులు నడచెడి దారులందు
కావరము సేయగా కోర్కెగలదు మాకు"

"దేశదాన్య విముక్తికై దీక్షబూని
బందిఖానాల బ్రతుకులు బలియొనర్చు
త్యాగమూర్తుల పాదసరాగ మొడల
పులుముకొన నెంతయో కాంక్షగలదు మాకు."

"విజయ ఘంటాధ్వనులు విడువీధినిండ
వ్రజలు సాగింప జాతీయపతము వెంట
తదలు స్వాతంత్ర్యరథము చక్రాలక్రింద
నలిగిపోవ నముత్కంఠ గలదు మాకు."

దాస్యబంధ విముక్త స్వతంత్ర భరత
మాతృ కంఠాన ఒక పుష్పమాల యగుచు
తల్లి ఆనందబాష్పాల తడిసి తడిసి
పులకరింపగ ఆభిలాష గలదు మాకు."

- ఈ భావ పరంపర కరుణశ్రీ హృదయాంతర్గతమైన ఆశలకూ ఆశయా
లకూ అక్షర రూపాలేకాని, అన్యంతాదని గ్రహించలేని వారెవరుంటారు?

"ధనుర్వంగము", "ధర్మపరకు" మొదలైన పౌరాణిక ఖండకావ్యాలలో
కూడా దేశభక్తిని స్ఫురింపజేయడం కరుణశ్రీ విలక్షణత. సీతా స్వయంవరానికి
జనకడు పెట్టిన పరాక్రమ పరీక్షయే శివ ధనుర్వంగం. కొమ్ముచేసుకుంటుంటే
రాచవస్తాడు లెందరో లేచివచ్చి, శివధనుస్సు ఎత్తలేక శృంగభంగంపాలై పోయి
నారు. సింహకిశోరంలాగా రాముడు ముందుకువచ్చి - గురువుగారికి నమస్కరించి-
విల్లును తాళాడో లేదో 'పెళ్ల'మని విరిగింది. ఈ ధనుర్వంగం తరువాత - సఖలో
చెలరేగిన గంధరగోళాన్ని కరుణశ్రీ తీర్చిదిద్దిన విధానం చూడండి.

చెల్లరే పల్లు విడుచునే "నల్ల వాడు"
పది పదారేండ్ల యెలరాచ పడుచువాడు
సిగ్గు సిగ్గుచు లేచి గర్జించినారు
తనులు గుట్టిన "తెల్ల మొగాలవాడు!"

ఇందులో "నల్ల వాడు" అంటే భారతీయుడనీ, "తెల్ల మొగాలవాడు" అంటే
బ్రిటిష్ వారనీ ధ్వని - ఆ తరువాతి పద్యంలో :

"లక్ష్మీవంటి సీతామహాలక్ష్మి - విజయ
లక్ష్మితో క్యామునకు గృహాలక్ష్మి యయ్యె;
భరత జనయిత్రి ప్రేమ బాష్పాలలోన
అయ్యె నతివైభవముగ సీతమ్మ పెండ్లి!"

క్యాముడంటే భారతీయుడే కదా-రాముడు సీతను పెండ్లాడినట్టే వికాలంలో
భారతీయులు విజయలక్ష్మి కరగ్రహణం చేయనున్నారని కవి సూచన.

“ధర్మపదకు”లోని గోమాత భారతమాతకు ప్రతీక, కార్తవీర్యుడు గోమాతను ఆధీనం కావించుకోవడం ప్రజా ధనాన్ని బలవంతంగా ఆక్రమించుకోవడమే, “పరశురాముడి విజృంభణ ఆత్మబలానికి విజయం: నిరంకుశత్వమీద ప్రజాశక్తి గెలుపు” అని కరుణశ్రీ వ్యాఖ్య - చిత్తగించండి.

“గోవు కొట్లాట కాదీది - దైవబలము
దానవ బలముపై జయధ్వజము నెత్తె:
ఇది ప్రతిక్రియ కాదు - దుర్మద నిరంకు
శ ప్రభుత్వముపై ప్రజాశక్తి గెలుపు.”

ఇది నిస్సందేహంగా బ్రిటిష్వారి నిరంకుశత్వమీద భారతప్రజల విజయానికి అభివ్యక్తియే! ఇది కరుణశ్రీ చేసిన విజయ ఘంటానాదం!!

దేశ నాయక ప్రశంస

ఉదయశ్రీ ద్వీతీయ భాగంలో కాంతిదూత గాంధీజీ - విప్లవనేత నేతాజీ - బ్రిటిష్ మహాగణంమీద కువిత సింహకిశోరంలాగా చెంగున దూకిన భగత్ సింగ్, మిరచకాయ ఉపాతో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని అల్లల్లాడించిన అల్లూరి సీతారామరాజు మొదలైన స్వాతంత్ర్య పీరులకు కరుణశ్రీ విప్లవాంజలి ఘటించారు.

“నేతాజీ ప్రతిభా ప్రతాపములు, గాంధీతాత సత్యాగ్రహ జ్యోతిర్దిప్తులు: దేశభక్తుల అఖండోత్సాహముల్: విశ్వ విభ్యాతంబైన “అగస్త్య విప్లవ” మహాగాథల్: సమైక్యమృతై స్వాతంత్ర్య ధ్వజమెత్తె - భారత మహాసాధాగ్ర భాగ్యమృతన్.”

అంటూ “స్వతంత్ర భారతంలో నాటి విప్లవపీరుల విజయగాథలను చిత్రించారు కరుణశ్రీ. అంతేకాదు - అనాటి “అగస్త్య విప్లవం” స్వాతంత్ర్యోద్యమ చరిత్రలోనే ఒక సువర్ణపుట. దానిని “విశ్వ విప్లవ మహాశివరాత్రి”గా -

“అఖిమన్యుడు రాజరాజమీద కత్తిదూసిన క్రాంతి లగ్నం”గా కరుణశ్రీ అభివర్ణించారు.

“లేచి పోయినవి పోతీసుల బోపీలు
వందలు వేలు రాబందులట్లు;
కాలిపోయినవి సర్కారు కచ్చేరీలు
ఖరదూషణాదుల కొప్పమట్లు;
తెగిపోయినవి తంజిత్తిగెలు భారతీ
ముల పారతంత్ర్యశృంఖలములట్లు;
తరలిపోయినవి క్రిందకు రైలువట్టాలు
పాశ్చాత్య రాజ్య సౌభాగ్యమట్లు;

ఒకటి యనుచేమి? నాటి మహోద్యమమున
రేగిపోయిన ప్రజల యుదేకమునకు
అల్లకల్లోలమై దడరిల్లిపోయె
తెల్ల దొరల ప్రభుత్వ మందరము తెల్ల!”

కవి స్వీకరించిన ఉనమానాలు, నాటి భారతవీర విప్లవాన్ని కన్నులకు
కట్టిస్తాయనడంలో సందేహం లేదు.

జవహర్‌లాల్ నెహ్రూను నరుడుగా - గాంధీమహాత్ముని నారాయణునిగా
సంతాపించి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ సీమను ఒక కురుక్షేత్ర యుద్ధంగా కవి
చిత్రించడం ఎంతో ఉదాత్తంగా ఉంది.

“జవహర్‌ దల్లదే విజయశంఖము నొత్తుచునుండె - కేల గాం
ధీమ ధరించి - మంజులు ఘటిల్లున మోగెను - వీరభారతీ
భవనము ముందు - సగ్గములుబట్టి ప్రజారథ - మింక నా జనం
జనముగ త్రోలుమా! విజయసారధివై విజయమ్ము సేయుమా!”

(ఉదయశ్రీ, ఫిబ్ర-1958)

స్వాతంత్ర్య భానుదయ సమయంలో మహాజ్వలంగా భాసించిన ఉజ్వల కిరణాలు, గాంధీమహాత్ముని హత్యతో దేశాన్నంతా గాఢాంధకారంలో ముంచెత్తాయి. వీర రస విస్ఫూర్తితో మహాత్మాహంగా సాగిపోతున్న కరుణశ్రీ కలం శోకార్ధ్రమై పోయింది. వీరులకు విప్లవాంజలి పుటించిన ఆయన హృదయం మహాత్ముడికి “బాష్పాంజలి” పుటించింది.

“ఏమయ్యా! మిహికాచలేశ్వరుడ! నీ వెన్నాళ్ళనో యుండి ఈ
సీమాంతమ్మున నిల్చుచుతువుగదా శీర్షంబు పైకెత్తి - ఓ
జీమధ్యమ్మున నెచ్చుచేని ఎవుడేనిన్ ‘బాపుజీ’ వంటి ని
ష్కామ ప్రేమ తపస్వి పుట్టెనె - అహింసా బ్రహ్మతేజస్వియై !!

ఈ విధంగా కరుణశ్రీ భారతజాతీయోద్యమ స్వరూపస్వభావాలను వస్త్రాశ్రయ కవితల్లో సంకేతాలద్వారా, దేశ నాయకుల ప్రశంస ద్వారా, స్వాతంత్ర్యోద్యమ పుట్టాలను చిత్రించడంద్వారా మూడు మార్గాలుగా మూర్తి కట్టించారని చెప్పవచ్చును.

తెలుగు తెలుగు

తెలుగుకల్లిని మరచిపోని జాతీయ కవి కరుణశ్రీ. తెలుగుజాతి చరిత్ర - తెలుగు సంస్కృతి - తెలుగు పౌరుషం - తెలుగు భాష - మహాన్నత్యాన్ని తలచు కొని సరవళించిపోయిన కవి కరుణశ్రీ. “తెలుగుదనమువంటి తీయందనము లేదు, తెనుగుకవులవంటి పునులు లేరు, తెనుగుకల్లి సాధుజన కల్పవల్లిరా” అని పులకిత గాత్రంతో గానం చేసిన తెలుగుకవి కరుణశ్రీ.

“నాగార్జునాద్రి నున్నని పాలరాలపై
శ్రీలు చిందించె మా శిల్పబాల;
విద్యానగర మంజులోద్భావ వీధుల
నవ్యతల్ నెరపె మా కావ్యకన్య;
త్యాగరాయల ప్రేమ రాగదోలికలలో
కమ్మగా నూగె మా గానలక్ష్మి;
ఏకశిలాపురీ ప్రాకార శిఖరాల
నిహారిచె మా వీర విజయలక్ష్మి;

దీక్కు-దీక్కుల కీర్తి చంద్రికలు నింపి
 వెలుగులు వెలార్చు కొనియె మా తెలుగుకల్లి;
 నా పురావై భవానంద నందనమున
 నవ్వుకొన్నవి నవ వసంతమ్ము తెన్నా!!

(ఉదయశ్రీ, పుట-132)

ఒకనాడు మహోజ్వల దీప్తితో విలసిల్లిన తెలుగుజాతి నిర్వీర్యమై, నిష్టేజ్యమై
 ఆత్మగౌరవం కోల్పోవడం చూచి - బ్రతికి చెడిన జాతి వై భవాన్ని గుర్తు చేస్తూ
 కవి "తెలుగుకల్లి" అందికలో.

"కనిపింపదే నేడు! కాకతీయ ప్రాజ్య
 సామ్రాజ్య జాతీయ జయపతాక
 వినిపింపదే నేడు! విద్యానగర రాజ
 సభలోని విజయదుందుభుల మ్రోత
 చెలగదే నేడు! బొమ్మలికోట బురుజుపై
 తాండ్రపావయ తళత్తల బాకు
 నిప్పుచ్చరం బియ్యేనే నేడు - వీర స
 ల్వాటి యోధుల సింహనాదలక్ష్మి

చెక్కు-చెదరని - యేనాడు మొక్కవోని
 ఆంధ్ర పౌరుష మిప్పు డధ్వాన్నమయ్యె;
 మరల నొకమాటు వెనుకకు మరలిచూచి
 దీడ్చుకోవమ్మ! విద్దల తెలుగుకల్లి!!

*

*

*

కవులకు అంగారు కడియాలు తొడగిన రాయలగన్న వరాలతల్లి - సీసాలతో
 కవికాసార ముండించిన శ్రీనాథుని గన్న రత్నాలతల్లి - భద్రాద్రిలో రామభద్రుని
 ప్లావించిన గోపన్నను గన్న పుణ్యనవ్విరి- తెలుగు ప్రకాశాన్ని నలుదెసల ప్రసారం
 చేసిన తాండ్రపావయ్యవంటి వీరులనుగన్న వీరజనని-అని ఆంధ్రమాత పూర్వవైత

వాన్ని అభివర్ణించడమే కాదు- అటువంటి తెనుగునేలలో పిసినిగొట్టు రాజులకు, ముఖస్తుతి చేసే కవులకు, పిచ్చిపిచ్చి భక్తులకు, పిరికిపందలకూ తావులేకుండా చూసుకొమ్మని తెనుగుతల్లిని వేడుకొంటాను కవి. గత వైభవస్తుతితోపాటు భావి కర్తవ్యాన్ని నిర్దేశించిన క్రాంతదర్శి కరుణశ్రీ.

తెలుగు నాయకులు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రము కోసమై ఉద్యమం పాగించిన రోజుల్లో కరుణశ్రీ కలంనుంచి అసంఖ్యాకమైన కవితలు వెలువడ్డాయి అంతర్గత వైషమ్యాలతో తెలుగుజాతిని పలుచనచేసిన ఆంధ్రనాయకులను ఆయన తీవ్రంగా నిరసించారు “మీలో మీరు సవాలుకొట్టుకొని స్వామీ! ఆంధ్రరాష్ట్రమ్ము బంగారా భాతములోన ద్రోసితిరి, పైగా తెల్లవారన్నచో వేళాకోళములయ్యె నచ్చొరకు”.... అంటూ ఆనాటి నాయకుల సంకుచిత మనస్తత్వాన్ని, అనైక్యతను తురుపార బట్టారు. “అరవల మూతినాకి అహహ” యని స్వార్థసరులై వ్యవహరించిన నాయకులను ఆయన “గ్రామసింహాలు”గా అభివర్ణించారు.

తెలుగుజాతికి ఏనాడూ నాయకుల సంఖ్యకు లోటులేదు. కాని కావలసింది ఏకవాక్యత; ఏకనూత్రత;

“రంగ” దక్షత, “టంగుటూరి” అసిఫారాదీక్ష, “పట్టాభి” మం
క్రాంగ ప్రౌఢిమ- యీత్రయమ్మును సమైక్యంపై విజృంభించినన్
సాంగో పాంగ నమ్మద్దమై మనకు రాష్ట్రం బబ్బిదా- పండవా
బంగారమ్ములు- నిండవా తెలుగు శోభర్ దేశదేశమ్ములన్.”

(ఉదయశ్రీ పుట-160)

అని నాయకులమధ్య సమైక్యతాభావమే ఆవశ్యకమని ఆకాంక్షించారు.

ఎట్టకేలకు పొట్టి శ్రీరాములుగారి ఆత్మబలిదానంతో ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడింది అమరజీవి పొట్టిశ్రీరాములుగారి ఆత్మత్యాగమును వేనోళ్ళు విమతించారు. కరుణశ్రీ- “శుభోదయం”- అనే ఖండికలో.

“సాగిల్చి మొక్కరా! తెలుగుజాతికి భాగ్యవిధాతయో మహా
త్యాగికి: ‘అర్థనూటపదహారులు’ జీవిత సుప్రభాతముల్
యాగ హవిస్సుగా నలిపె; ఆయన సత్యతపస్సులోన “శ్రీ
బాగు” ఫలించెరా! తెలుగుబాగుకు మూలము పొట్టివాణురా!”

(ఉదయశ్రీ 187 పుట)

తెలుగుజాతి చరిత్రలో చురక నువద్దాభ్యాయం ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ-
మూడుకోట్ల తెలుగువారు ఏకమైన శుభనమయం! త్రిలింగ భూమి పొంగి పులకించి
నది- తెలుగునాడు వెలుగులు వెలార్చినది అనాడు!

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణోత్సవాన్ని కరుణాశ్రీ పరమోవాత్తంగా అవిష్కరించాడు.

“తంబూనా శ్రుతిజేసి త్యాగయ్య రావయ్య!

తెనుగు సాటల తియ్యదనము మీట

పొలము దున్నుటచాలు పోతన్న రావన్న!

తెనుగు మాటల చక్కదనము చింప

ధవళాక్షమెక్కి ఝద్రమదేవి రావమ్మ!

తెనుగుకోటల దీప్తితనము వెలుగ

అనుపేనుగుతోడ రామమూర్తి రమ్మ!

తెనుగుగుండెల గట్టిదనము చెలగ

రాష్ట్రపీఠాన పనుపుపారాణి బాల్చి

కొలుపుదీర్చెను నేడు నీ తెలుగుతల్లి!

నరస సంగీత సాహిత్య శౌర్యదైర్య

దీప్తి లెగజమ్ము దాంధ్రప్రదేశ్మెల్ల”

(ఉదయశ్రీ పుట - 190)

బ్రిటిష్వారి కదింధహస్తాలనుంచి భారతజాతిని విముక్తులను చేసింది భారత స్వాతంత్ర్యసమరం.

తెలుగుజాతి అభ్యుదయానికై బంగారుబాటలు వేసింది ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్యమం.

ఈ రెండూ ఒకదాని కొకటి పరస్పరం వ్యతిరేకమైనవి కావనీ, ఈ ఉద్యమాలు రెండూ సమైక్యతా సందేశాన్ని అందించిన ప్రజాపోరాటాలనీ కరుణశ్రీ భావించారు. అందుకు బలమైన సాక్ష్యం ఈక్రింది పద్యం:

“తెనుగుజనయిత్రి చోయిలిందినదీ నీకు
భారత నవిత్ర “శ్రీరస్తు” పలకవమ్మ!
ఐకమత్యమ్మతోడ ముందడుగు లిడగ
తెనుగుబిడ్డల ఆశీర్వాదంపు మమ్మ!!

జాతిచరిత్రలో సంభవించిన రెండు మహోద్యమాలను పరమోదాత్తంగా చిత్రించి- దేశభక్తిలో సందేశదీప్తిని వెలువరించిన మహాకవి కరుణశ్రీ!!

జనని జన్మభూమి స్వర్గమ్ము కంటెను
గొప్పవనుచు బుధులు చెప్పినారు:
మాతృదేశసేవ మానవత్వపు త్రోవ
విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాట!!

[విశ్వసందేశలహరి- పుట -26]

*

*

*

4. కరుణశ్రీ - సామాజిక స్పృహ

కరుణశ్రీ మౌలికంగా సంప్రదాయకవి- ఐతే వారి సంప్రదాయ ప్రియత్వం మూఢవిశ్వాసాలకూ, ఛాందస భావాలకూ అతీతమైనది. ఆయన ఎంత సంప్రదాయ ప్రియుడో, అంత అభ్యుదయ భావుకుడు. ఆయన తన చుట్టూవున్న సమాజాన్ని ఎన్నడూ మరచిపోని ప్రజాకవి. ఆర్థిక సామాజిక అసమానతలను ఖండించడంలో ఆయన ఎప్పుడూ వెనుకంజ వేయలేదు- అంతేకాదు- తోడి మానవుడిలోనే దేవుణ్ణి చూసిన మానవతావాది కరుణశ్రీ.

జాతీయంగా కానీ, అంతర్జాతీయంగా కానీ ఎప్పుడు ఏ ఉద్యమం వచ్చినా, ఆయన హృదయం స్పందించింది. ఉదయశ్రీ రెండవభాగంలో భారతజాతీయోద్యమ స్వరూపస్వభావాలను చిత్రించారు. అంతేకాదు - గాంధీజీ హత్యసట్ల కరుణశ్రీ హృదయావేదనకు అక్షరరూపం ఆ కావ్యం. ఆంధ్ర రాష్ట్రోద్యమం- ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం- చైనా పాకిస్తాన్ల దురాక్రమణ- టిమురుబాహత్య- బంగ్లాదేశ్ అవతరణ-ఇలా ఏ ప్రజా ఉద్యమం వచ్చినా- ఏ రాజకీయ ఉపద్రవం వచ్చినా, ఇతరుల కష్టమైనా- కష్టమైనా ఆయన తన అభిప్రాయం స్పష్టం చేశారు.

మానవజాతిని ముందుకు నడిపించిన విప్లవనీరులను విస్మరించని కవి కరుణశ్రీ. “విశ్వమై తాళుకుడు” అనే గేయంలో :

“రైతుకు పట్టంగట్టిన
రష్యాభాగ్య విధాత అతడు!
కూలీకి కిరీటం పట్టిన
స్టాలిన్ మహానేత అతడు!”

అంటూ స్టాలిన్ మహాశయునికి విప్లవాంజలి పుట్టించడంలో కరుణశ్రీ అభ్యుదయ దృక్పథం స్పష్టమవుతోంది.

పీడిత తాడిత జనప్రియుడుగా, ధనికవాద దావానలాన్ని అర్పివేయడాని అవకరించిన మేముడుగా- సోషలిస్టు సమాజస్థాపనకు దీక్షకంకణం ధరించిన విప్లవ సింహ కిశోరం “జయప్రకాశ్”కు స్వాగతం పలికారు కరుణశ్రీ.

అంధవిశ్వాస గాఢాంధకారం పోగొట్టి, ఆంధ్రజాతిని అభ్యుదయ పథంలో ముందడుగు వేయించిన “కర్మవీరుడు”గా “కందుకూరి”కి జోహార్లర్పించారు.

తన సుఖాన్నిపీడి, తోడి సోదరుల సౌఖ్యం కోసమై జీవిత సర్వస్వాన్ని త్యాగం చేసే “పాకిపిల్ల”లో మాతృత్వాన్ని, దర్శించిన కవి తెలుగులో కరుణశ్రీ ఒక్కడేనేమో? “పాకి దానిగ అడి పోసుకొను ఈ పాపిష్టికోకమ్ము, నీ బాకీ దీర్చు కొనంగ లేదు జగదంబా! జన్మ జన్మాలకున్” అని విశ్వప్రేమకు ప్రతీకగా ఆమెకు నమోవాకా లర్పించిన మానవతావాదీ కరుణశ్రీ. అంతేకాదు.

“ఉక్కు పాదాలతో నిన్ను చొక్కు దున్న
పోతు సంఘమ్ముపై సానుభూతి చాలు;
కడుపు గడవంగ చాల మార్గములు గలవు
బైట పడుమమ్ము! ఈ మూగ బ్రతుకు నుండి” (ఉదయశ్రీ - 2వభాగం)

అనడంలో ఆమె కష్టజీవుల నిఘర జీవితానికి సంకేతంగా ఛాపిస్తుంది.

“వ్యత్యాసాలు” అనే గీతంలో నేటి సమాజంలోని ఆర్థిక అసమానతలకు అడ్డం పట్టారు కరుణశ్రీ-

“మా కందలు పండిన నెత్తురు
మీ పెండ్లికి చిలికిన అత్తరు
మా మొగాలి కీ కన్నీరు
మీ మొగాలి కా పన్నీరు

* * *

మా కీపడిపోయిన గోడలు

మీ కేడంతస్తుల మేడలు

*

*

చింపి గుడ్డ సింగారం మాకూ

ఒళ్ళంతా బింగారం మీకూ

*

*

అంటూ కష్టజీవుల వ్యధాభరిత జీవితాలకూ, ధనపదాంధుల పిలాస జీవితాలకూ మధ్యగల వ్యత్యాసాలను స్పష్టం చేస్తుంది. ఈ గేయం. స్వాతంత్ర్యం వచ్చి సలక్షైతరు సంవత్సరాలు దాటిన తరువాత కూడా మన సమాజ స్థితి అలాగే వుండటం అతి విచిత్రం.

శ్రమ ఒకరిదిగా - ఫలితం మరొకరిదిగా కొనసాగుతున్న సమాజస్వరూపం బహిర్గతం చేస్తూ - పూరిపాకలలో పస్తులతో బ్రతుకులు ఈడుస్తున్న కష్ట జీవుల హృదయాలలోని అగ్నిజ్వాలలు భగ్గుమని మండకపోవని హెచ్చరించారు. అంతే కాదు. భావి భారతదేశ సౌభాగ్యం కోసం వీరసాధుల నిరుపేద జీవనాన్నీ, కర్షకజన కరుణ జీవనాన్నీ, కార్మికజన కష్టజీవనాన్నీ, బానిసజీవుల నిర్భాగ్య జీవనాన్నీ చిత్రించే కవులూ, చిత్రకారులూ నేడు కావాలని ఆకాంక్షించారు "కావాలి" అన్న రచనలో. కండలన్నీ ఎండిపోగా - నెత్తురంతా ఇంకిపోగా - తింటానికి తిండిలేక ఉంటానికి కొంపలేక - కొంటానికి ప్రైసలేక విస్పృహయంగా వున్న నిరుపేద జీవితాలను చిత్రించారు "వీదాసాదా" అనే గీతంలో.

సమాజాన్ని పట్టిపీడిస్తున్న దురన్యాయాలనూ, వ్యవసాలనూ "మేలుకొలుపు" అనే గేయంలో బట్టబయలు చేశారు కరుణాశ్రీ. కొంపలు గోడలు గుల్లలుచేస్తూ, తల విరబోసుకొని తైలక్కలాడే 'మధ్యపాన' మనే మహారాజుని, నీ "పలుగుల"తో పొడి చెయ్యాలని కర్షకుని నిద్ర మేలుకొలుపుతాడు కవి. రైతులమీద వడి రక్తంతాగే వడ్డి దయ్యపు కాళ్ళు చేతులను నీ 'గొడ్డలి'తో నరికెయ్యాలనీ, ధనికత్వంతో స్వార్థపరత్వంతో దిగుసుకుపోయిన బీళ్ళను నీ "నాగలి"తో దున్నా

లనీ, కర్షకలోకాన్ని జాగృతం చేస్తారు. సమాజంలో అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుపోయిన
 మూఢాచారపు ముక్కటిగలనూ, మత విద్వేషపు కలుపు మొక్కలనూ నీ “కొడ
 వల”తో కోసెయ్యాలనీ, అగ్రజాతుల ఆత్మలలోపల అంటుకుపోయిన
 “అస్పృశ్యత”ను నీ ‘పౌలికట్ట’తో తుడిచెయ్యాలనీ వైతాళికిగీతం ఆలాపించాడు
 “కరుణశ్రీ”. వ్యవసాయపు పనిముట్లను సమాజ సంస్కరణ సాధనలుగా వ్యాఖ్యా
 నం చేయడం “కరుణశ్రీ” ప్రత్యేకత.

“తప్పలేని తమ్ముడు” అనే కథాగేయంలో సామాజిక దురాచారమైన
 “అస్పృశ్యత”ను కరుణరసస్ఫోరకంగా చిత్రించారు కరుణశ్రీ. తమను తాకకూడదనీ
 చెడవులో నీళ్ళు ముట్టు కోరాదనీ, దేవాలయాలలో ప్రవేశిస్తే దైవం మైలపడిపోతా
 దనీ ఒక కులంచారు మరొక కులంవారిపై ఆంక్షలు విధించడం సరమ దారుణమని
 కరుణశ్రీ అభిప్రాయం.

“కడగొట్టు తమ్ముడని
 గారాబు తమ్ముడని
 కనికరమ్మే లేని
 కటిక రక్కసులారా!
 ఏ తప్పు చేశాడురా
 మీసొమ్ము
 ఏమి కాశేశాడురా!”

అంటూ అంటరాని తనం ఎంత కిరాతకమైనదో కరుణశ్రీ వ్యధతో బాధతో
 చిత్రించారు.

“ఇల్లంతా గల్లంతుగా ఉంది
 ఇల్లు తుడిచేవారు లేరు
 దుమ్ము దులిపేవారే లేరు
 ఎవరికి వారు కుర్చీలెక్కి
 కులుకు తున్నారు.”

పెద్దతలలు గద్దెలకై
గుడ్డులాడు కుంటున్నై
వద్దనవోయ్ స్వార్థబుద్ధి
కద్దనవోయ్ కార్యసిద్ధి”

మొదలైన గీతాలలో - దేశాన్ని దానిగతికి దాన్ని వదిలివేసి, తమ పదవుల కోసం అధికార దాహంతో పాలకులు ఎట్లా బోట్లాడుకొంటున్నారో స్పష్టం చేశాడు కరుణశ్రీ.

ఆస్తవ్యస్తమైన సమాజ స్థితిగతులు చిత్రించడం, ఎవరినో శపించడమో శాపనార్థాలు పెట్టడమో కరుణశ్రీ లక్ష్యంకాదు. అందుకే కర్తవ్యబోధ చేయడం తన ఆవశ్య భర్మంగా భావించాడు. దేశం ప్రగతి పథంలో నడవాలంటే అందరికీ చదువు అవసర మున్నాడు.

“పలుగూ పారా, పట్టే చెయ్యే
పలకా బిలపం పట్టాలోయ్
హలం పట్టుకొన్న ఆ హస్తంతో
కలం కాగితం పట్టాలోయ్-”

అని అక్షరాస్యత ప్రాధాన్యం ప్రబోధించారు.

“పరిమిత సంతానం - అపరిమిత
ఆనందానికి మూలం”
“అందానికి ఆనందానికి
మితమా కుటుంబమే ఆలంబం”

అని ‘కుటుంబ నియంత్రణ’ అవశ్యకతను నొక్కివక్కాణించారు

“దొంగ వ్యాపారుల శృంగభంగం జేసి
దోపిడీ తోడేళ్ళ తోకల్లు తెగ్గోసి
హలమూ కలమూ కలిసి
అసని పాలించాలి”

అంటూ నల్లవ్యాపారానికి, అవిసితికి చరమగీతం పాడేరోజు మనకు నిజమైన
“సండుగరోజు” అంటారు కరుణాశ్రీ.

ఈ విధంగా సమతకు మమతకూ, నవతకు మానవతకూ స్వాగతం పలుకుతూ, నవయుగ చైతన్యానికి జయగీతం ఆలపించిన సమాజవాది కరుణాశ్రీ.

“కరుణాశ్రీ కవి హృదయం

ఏమన్నది? ఏమన్నది?

ప్రగతిశీల సౌహార్దం

జగతికి కావాలన్నది!!”

*

*

*

5. విశ్వకవి కరుణశ్రీ

ఏ మహా కవి యుగధర్మాన్ని ప్రబోధిస్తాడో అతడు యుగప్రవక్త అవుతాడు. ఆయన కావ్యాలు ఆ కాలానికి, ఆ యుగానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. ఈ ఆర్థంలో కరుణశ్రీ ఇరవయ్యో శతాబ్దం ఉత్తరార్ధానికి ప్రాతినిధ్యం వహించే మహాకవి. ఆయన జన్మతః తెలుగుకవి. పెరిగి పెద్దవాడైన కర్వాత జాతీయకవి: జీవిత పరమార్థం గుర్తించిన పదవ విశ్వకవి.

నా దృష్టిలో కరుణశ్రీ మూడు విధాలుగా విశ్వకవి- ఆయన విశ్వరహస్యా లను కవితారూపంలో గానంచేసిన కవి. అంతేకాదు-దేశకాలావదులను అతీతంగా సర్వదేశాలకూ సర్వకాలాలకూ వర్తించే మానవతా విలువలను కవితలో వెలియించిన కవి కాబట్టి విశ్వకవి. అంతేకాదు-లోకమంతా “విశ్వంజీ”గా, “విశ్వయోగిగా” స్థితప్రజ్ఞునిగా, సిద్ధపురుషునిగా, గురుదేవునిగా ఆశ్రయించి ఆరాధిస్తున్న మహితాత్ముని విశ్వమందిర అస్థానకవిగా-వారి సందేశ లహరిని లోకానికి అందించిన కవి కాబట్టి కరుణశ్రీ విశ్వకవి.

మానవకోటికి కాంతి సందేశాన్ని అందించిన మహాకవిగా కరుణశ్రీని భావి తరంవారు సంభావిస్తారని నా విశ్వాసం. దుఃఖపీడితమైన, హింసా పంకిలమైన మానవనమాజానికి ప్రేమసందేశాన్ని అందించి, వారి హృదయాలలో అహింసా జ్యోతిని వెలిగించిన కరుణమూర్తి బుద్ధుని జీవితకాధను “కరుణశ్రీ” కావ్యంగా తీర్చిదిద్దడమే ఆయనను విశ్వకవిగా ప్రతిష్ఠిస్తుంది. విశ్వమానవకోటి ఆశయాలకూ అనుభూతులకూ కరుణశ్రీ కావ్యాలు దర్పణాలు!!

“చీకటిలో లోక మ్మిది

చీకాకైపోయె-సంస్కృతిసంగవలె నీ

శ్రీకరముల, కరుణా కమ

లాకర! కరుణప్రభాకరా! రావోయీ!

కవి విజయశ్రీ

అనే ఉదయశ్రీ ప్రథమభాగంలోని పద్యం దుఃఖాకులమైన లోకంలో కాంతి
సధలను సంవిపెట్టిన గౌతమబుద్ధుని అవతార భూమిని సూచిస్తుంది.

“ప్రేయసి ప్రేమలోన కనిపించెడి తీసుని స్వర్గ మొక్కటే
ధ్యేయము కాదు-హేను లతిదీనులు వ్లానకనుల్ దరిద్ర నా
రాయణు లేడ్చుచుండిరి-తనవులన్ తుడువంగబొమ్మ నీ
ప్రేయసి తోడ-నీకట లభించును కోట్లకొలంది స్వర్గముల్!”

అనే ఉత్తిష్ట”లోని అంతరాత్మ ప్రబోధం విశ్వమానవోద్ధరణకు - ఒక్క-
సిద్ధాంతానికి కాదు-ప్రపంచ మానవు లందరకూ మేల్కొలుపుగా భావించవచ్చు.

“కరుణశ్రీ ప్రజాకవి, సత్యకవి, విశ్వకవి, అణువణువునా కరుణరసాన్ని
నింపుకొని-కరుణామయమూర్తిగా చూపింది-విశ్వంలోని ప్రతి అణువులో కరుణనే
అవలోకించి-కరుణ కవిగా వెలుగు వెన్నెలలు వెదజల్లారు. అనంతమైన ఈ విశ్వమే
ఆయన ఆరాధ్యమూర్తి. (విశ్వకరుణ) కరుణమూర్తి గౌతమ బుద్ధుని-ప్రేమమూర్తి
సత్యసాయిని-మంగళమూర్తి విశ్వయోగిని ఆధిపత్య సారస్వత ఉపాసకులు
కరుణశ్రీ-దయ, దాక్షిణ్యం, ప్రేమ, అహింస, సమత, మమక, మానవతలతో సమా
జాన్ని ఒక ‘ప్రశాంతి నిలయం’గా, ఒక ‘విశ్వమండరం’గా, ఒక స్వర్గభూమిగా
మార్చడానికై అనతరించిన సిద్ధపుసుమల ఆపారమైన అనుగ్రహానికి పాత్రులైనారు
కరుణశ్రీ.

కరుణశ్రీ కవితకు దేశ, కాల అవధులు లేవు. హద్దులూ సరిహద్దులూ లేవు.
కుల మత వర్ణ వర్గ విచక్షణలు లేవు. ‘కుడి ఎడమ’ల తేడా లేదు. ఈ వికాల
విశ్వమంతా ఆత్మమండరమే-మానవత్వమే ఆయనమతం-మంచికనమే ఆయన
కులం.

“గొప్పతనము రాదు కులగోత్రములవల్ల
మమత సమత వలయు మానవులకు
జీవు లెల్ల దేవ దేవుని విడ్డరే
విశ్వయోగి మాట వెలుగు బాట!”

(వి. సం. ల. పుట 41)

అని కంఠోక్తిగా పలికిన కవి కరుణాశ్రీ కులంపేరుతో మతంపేరుతో చిన్నాభిన్నమై పోతున్న నేటి సమాజంలో మానవత వెల్లివిరియాలని - అదొక్కటే సమాజానికి ముక్తి మార్గమని ఆయన విశ్వసించారు.

“మానవతయే నిరుపమాన సౌభాగ్యంబు

మానవతయే లోక మాన్యశక్తి

మానవతయే మోక్షమార్గ సోపానంబు

విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాట!”

(వి. సం. ల పుట 43)

అంటూ మానవతా మహిమను చాటిచెప్పారు కరుణాశ్రీ. మానవత్వం మంట గలిసి-నేటి ప్రపంచంలో నెలకొని వున్న యుద్ధోన్మాదాన్ని చూచి ఆయన ఎంతగానో కలతచెందారు.

“అటంబాంబుల వీటవారినేది బ్రహ్మాండమ్ము: సద్భావమే

మోతైపోయెను-పంచశీల పథకమ్ముల్ దుమ్మువట్టెన్: దురా

శాటోపంబులు హద్దుమీరినవి, పోరాటమ్మె ఆరాటమై

లాటిచేసిరి మానవత్వమును ఆలోకింపు లోకప్రభూ !

(ఉదయశ్రీ 3: 444)

అని బుద్ధదేవునికి ‘పునరాహ్వానం’ పలికారు-అంతేకాదు-వెనువెంటనే పాపుల పాపాలను కడిగివేసిన ప్రేమమూర్తి క్రీస్తుదేవుని దయాశుభ్రత్వమును ఆభివర్ణించారు కవి.

“సలువపై నెత్తురు చిందించి పాపుల

పాపాల బాపు కృపాపయోధి;

అమృత సందేశమ్ము నందించి భ్రష్టుల

శిష్టుల గావించు స్నేహమయుడు;

నడువజాలక బోర్లపడు గొట్టెపిల్లను

కొగిట గదియించు కన్నతండ్రి;

అర్చుల ప్రార్థన ఆలించి లాలించి

పాలించు ఆపన్న బాంధవుండు;

అతి విశాల ప్రపంచ వైద్యాలయమున
బద్ధులైయున్న రోగుల సుద్ధరింపు
పెద్దవైద్యుడు పరిశుద్ధ ప్రేమమూర్తి
క్రీస్తుదేవుండు ప్రజల రక్షించుగాక!

(ఉదయశ్రీ 3-443)

ఆ రక్షణ బాంధవుడైన క్రీస్తుదేవునితోపాటు, లోక రక్షణకై తన ఏకైక
కుమారుని పిలువ కర్పించిన మేరిమాత త్యాగమహిమను నేనోళ్ళ వినుతించారు కవి.

“సద్దర్శుడైన జోసఫ్ మహాశయునకు
అర్ధాంగియైన కన్యాలలామ;
దీవ్య దర్శనులైన దేవదూతల కుడా
శీర్వాదములు గ్రహించిన సవిత్రి:
భవన రక్షకుడైన పుణ్యరూపుని
కనిపెంచినట్టి బంగారుతల్లి:
లోకమ్ము కొరకు ఏకైక పుత్రుని పిల్వ
కర్పించినట్టి ధన్యాత్మురాలు;

మాతలకు నెల్లమాత ధర్మప్రపూత
పార పౌజన్య సముపేత మేరిమాత
నిండు గుండెల జాలి కన్నీటిజాలు
బడుగు జీవుల కలుషముల్ కడుగు గాక!”

(ఉదయ 3-448)

చూడగలిగిన కన్నులు యింతాలిగాని, సృష్టిలో ప్రతి వస్తువులోను భగవంతుడు
కన్పిస్తాడంటారు. కరుణశ్రీ-

“కలదు చర్చిలోన! కలదు మసీదులో!
కలదు గుడిని! చూడ కన్నులున్న
కణముకణమునందు కలదురా పరమాత్మ!
విశ్వయోగి మాట! వెలుగుబాట.”

(వి. సం. ల. పుట 18)

విశ్వకాంతితై ఆవేదన

ఒక్క భారతదేశంలోనే కాదు- ఈ వికాల మానవప్రపంచంలో ఏ మూల మానవజాతిని కుదిపేసిన సంఘటన సంభవించినా, ఏమూల అధర్మం జరిగినా మధుక్షణమే కరుణశ్రీ హృదయం స్పందించింది. ఆ జరిగిన సన్నివేశం ఇండియాకు సంబంధించినదే కానననరంజేదు.

కాంగో ప్రధాని బుమబా హత్య ప్రపంచ సభ్య సమాజానికే తలవంపులు తెచ్చిపెట్టిన దురంతం. కటిక చీకట్లకో కురులిపోతున్న ఆఫ్రికా ఖండంలో పెరుగులు విరజిమ్మి, ప్రజలను మేల్కొల్పిన వైతాళికుడుగా- త్యాగమూర్తిగా “బుమబా”కు జోహార్లర్పించారు కరుణశ్రీ.

భగభగమండే విప్లవమహాగ్ని జ్వాలగా-చరవళ్ళు త్రొక్కే జాగరణకత్తిగా- తళ తళ వెలిగే చైతన్యలహరిగా- తహతహలాడే స్వాతంత్ర్యకాంక్షగా ఆఫ్రికా ఖండం వేగుడుక్కగా బుమబాను ఆయన భావించాడు.

“జిత్తులూరి బెల్లియము జింకలా గుండెలు దద్దరిల్లి- ప
ర్యేతైను వీరవిప్లవ మృగేంద్రమ! నీ పెళుగర్జ- కాఫ్రికా
మొత్తము లేచి సాగినది ముందునకున్- భవదీయ దైర్య సం
పత్తి మహత్తరంబని ప్రపంచము నీకు జొహారు చేసెనా!”

అంటూ విప్లవాంజలి పుటించారు కరుణశ్రీ.

కరుణశ్రీ హృదయం విశ్వకాంతికౌసం ఎంత వేదన పొందిందో వర్ణించలేము- ప్రపంచదేశాలలో జరిగే కల్లోలాంధ్రా, అందోళనలూ, హింసాత్మకచర్యలూ చూచి ఆయన సుకుమార హృదయం అనుక్షణం తల్లడిల్లిపోయేది. లేకపోతే ‘జయ ఉగాది’ పద్యాలలో వైతం వాటి ప్రస్తావన తప్పలేదు-చూడండి:

“ఏరోజుకైన చల్లదనా ‘కొరియా బి

జారులో రేగిన కాదుమమ్మ;

నీనాటికైన బాలానునా ‘వియతువాం’

దాపుటాపై కాంతి పావురమ్ము!

ఏదీనమ్మునకై న ఎగురునా; ప్రెంచిండి
యా" గుండెపై ఇండియా సతాక!
ఎప్పటికై న శాంతించునా "జమ్ము కా
శ్మీరాలపై కరాచీ తుఫాను"....

అనుచు సుతక్కుంఠమై భవిష్యత్తువైపు
కాంచుచున్నది నేటి ప్రపంచమెల్ల;
క్రొత్తయేదాది! సీకర్ర పెత్తనమున
కొలగుత జగత్తునకు దుండగుల భయమ్ము!

(ఉదయశ్రీ-217)

ప్రపంచశాంతి కీ గొడ్డలిపెట్టుగా తయారైన కొరియా - వియత్నామ్ దేశాలలో జరిగిన పోరాటాలు, కాశ్మీర్ సమస్యలపై స్పందించి కవిత్వం వెలయించడం కరుణశ్రీ విశ్వవిశాలదృష్టిని స్పష్టంచేస్తుంది.

శాంతి కాముకమైన ఇండియామీద చైనా- పాకిస్తాన్ దేశాలు చేసిన దండయాత్రలు అంతర్జాతీయంగా ఎంతో ఉద్రిక్తతకు కారణమైనాయి- ఐక్యరాజ్యసమితిలో అగ్రరాజ్యాలు వైతం రెండువర్గాలుగా చీలిపోయే పరిస్థితులను కల్పించాయి.... "సంఘేంద్రవాదాన" "సాత్రాజితి జైత్రవాణి" అనే ఖండికలు దేవీనవరాత్రులను, దీపావళి సర్వదినాన్ని పురస్కరించుకొని వ్రాసిన రచనలు- ఐనా విదేశీ దురాక్రమణ స్ఫురింపజేసే ధ్వన్మాత్మక కావ్యఖండాలు! చిత్తగించండి.

"వాదాక దున్నపోతు; బలవంతుడు; బ్రహ్మవరప్రసాదీయ
రేడు జగంబులందు సరియెవ్వడు నా" కని విఱ్ఱవీగుడు
న్నాడు- ప్రపంచవంచన మొనర్చి త్రివిష్టప మాక్రమించుకొ
న్నాడు- వివేకరూపుడు వినందెవడెట్టి హితమ్ము చెప్పినన్."

(ఉదయశ్రీ 4-267)

ఇందులో దున్నపోతు పౌరాణికంగా మహిషాసురుడు- ఆ మహిషుడు చైనా నాయకుడైన చౌఎన్ తై - త్రివిష్టప మంటే టెబెట్!!

“ఇది మహాశక్తి విజయ మియ్యది దురంత
దుర్మద దురాక్రమణ దురువ్యోగములకు
దుర్మర సరాజయమ్ము - ఘాతుక కిరాత
జాతి పెనుభూతములకు శాశ్వత సమాధి.

(ఉదయశ్రీ 4-270)

ఈ పద్యంలో మహాశక్తి విజయం చైనాపై భారతవిజయానికి సంకేతం!

“గ్రామములన్ దహించి- నరకాంతల చిల్మిగ్రహించి- దైవత
గ్రామములన్ మధించి- ఋషికల్పాల నధించి- లోకసం
క్షేమ విరోధివౌ నిఖిల జీవ విరోధిని నీవు- సత్య సం
గ్రామము తప్పదీంక నరకా! నరకాంతకు దోయిలింపరా!”

(ఉదయశ్రీ 4-272)

ఈర్ష్య తగలబెట్టడం, స్త్రీల నవమానించడం, మొదలైనవి చైనా పైనికులు చేసిన దుండగాలు- ‘ఋషికల్పాలు అంటే భారతీయులు- నరకుడు చైనా నేత చౌఎన్ లై - “నర కాంత”కు- అంటే నాటి భారతప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ అని ఒక అర్థం- నరకాంతకుడు “కృష్ణుడు” అని మరొక అర్థం.

చైనా దండయాత్రకంటే పాక్ దురాక్రమణ కరుణశ్రీ కవిశాహ్మదయాన్ని ఎక్కువగా కుదిపివేసింది. “అయూబ్ ఆక్రమణం-” ఛట్టోపపాక్షకం-”- “కరాచీతో ఢిల్లీ-” “యాహ్వాన ప్రకం” మొదలైన ఖండికలలో పాక్ నేతల దురాశనూ, దురాక్రమణ వాంఛనూ వెల్లడించారు కవి.

కాశ్మీర్ లోని ఛాన్ గ్రామంలో ప్రవేశించారు పాక్ గూఢచారులు—వారిరాకకు కవిపెట్టి-వారిని తరిమికొట్టిన మాతృదేశభక్తుడు గులామ్ ఖాదర్ - కాని వారితో జరిగిన సంక్షుల పమరంలో ప్రాజాలు కోల్పోయాడు. గులామ్ ఖాదర్ ఆయనకు అలూరిసీతాధామరాజు అయిన ఒక ఛే. గులామ్ ఖాదర్ అయిన ఒక ఛే!!

“అమర వీరుడైన నీ సమరగాఢ
భాగపురి రక్షకైన నీ త్యాగదీక్ష
దీర గంభీర శక్తి నీ దేశభక్తి
మెఱయు నికముందు వీరకాశ్మీరమందు”

(ఉదయశ్రీ 1-302)

నాటికి నేటికి కాశ్మీర్ సమస్య అపరిష్కృతంగా అలాగే వుండడం విచిత్రమైన విషయం.

‘ఇద్దరి నడుమ సరిహద్దులకోసం గ్రుడ్డులాట కానే కాదీది. సమస్త విశ్వ శాంతిని నవలు చేసే జటిల సమస్య యిది’ (3-236) అని కవివ్యాఖ్యానం.

బంగ్లాదేశ్ అవతరణ

తూర్పుపాకిస్తాన్ పశ్చిమ పాకిస్తాన్ నుండి విడివడి - “స్వతంత్ర బంగ్లాదేశ్ -” అవతరించడం అసియాఖండంలోనే ఒక అద్భుతసంఘటన. విప్లవజ్యోతి ముజిబుర్ రెహమాన్ నేతృత్వంతో ముక్తి వాహిని తొప్పిది నెలలు పాక్ సైన్యాలతో పోరాడింది. ముక్తివాహినికి భారత సైన్యం అండగా నిలిచింది; కరాచీనుండి ఛాకా తిరిగి వస్తున్న ముజిబుర్ రెహమాన్ కు మాతృభూమి స్వాగతం పలకడం “అనుగుతల్లి ఆహ్వానం”లో ఇతివృత్తం.

‘నీవు వచ్చేత్రోవలో భారతదేశంలో అగు

ధిల్లీ మన పాలిటి బంగారుతల్లి

ఆపదలో అదుకొన్న వీరనారీమతల్లి

ఆ చల్లని తల్లికి సలామలు చెల్లించు”(4-324) ఆపదలో అదుకొన్న వీరనారీమతల్లి ఎవరో కాదు- నాటి భారత ప్రధాని ఇందిరాగాంధీయే. ప్రపంచ దేశాలలో చెలరేగిన మానవ మారణహోమాల పట్ల కరుణశ్రీ ఎంతగా కలక చెందారో, ఎలా స్పందించారో సూచించడానికే ఇంతగా వ్రాయవలసి వచ్చింది.

ఇటీవల ఇజ్రాయెల్ మీద ఆమెరికాదేసిన బాంబులదాడి మానవజాతికే ఒక కళంకం.

“బుద్ధి గడ్డికరవి ‘బుష్టు’ ‘నద్దాము’ల
పగలు రగిలి పెగలు పొగలు గ్రక్కె;
పగిలి పుడమిగుండె భగ భగ ముండెరా
విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాట!”

ఈ రణంబు పరమ దారుణంబు ! వినశ
కారణంబు! రుషిర తోరణంబు !
పారణంబు స్వార్థ పర పితాచాలకు
విశ్వయోగి మాట వెలుగుబాట !”

(వి. సం. ల. పుట 35)

మనదేశంతో ప్రత్యక్షంగా సంబంధం వున్నా-లేకున్నా ప్రపంచదేశాలు
స్వార్థంతో అధికార దాహంతో దారుణ మారణహోమానికి పూనుకోవడాన్ని కరుణశ్రీ
నిరసించారు. కరుణశ్రీ ఇంతగా మానవతావాదీ-ఇంతగా విశ్వళాంతి ప్రముఖు

విశ్వసందేశలహరి

శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీ విశ్వమందిరంలో నిరంతరం వందలకొలది జిజ్ఞాసువులకు
అందించే దీప్య సందేశాలను “విశ్వ సందేశ లహరి”గా కరుణశ్రీ సంతరించారు.
విశ్వమందిర మంటే భారతీయ ధర్మ పరమార్థ సుందర మందిరం. భవ తాప పీడితు
లకు నీడనిచ్చే కల్పవృక్షంగా-దుర్జనులకు భయాన్ని, సజ్జనులకు జయాన్ని ప్రసా
దించే సుదర్శన చక్రంగా శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీని ఆశున దర్శించారు. విశ్వమంది
రంలో కుల-మత-వర్గ-వివక్షతకు చోటులేదు.; ఆస్థాయితకూ అనురాగానికి లోటు
లేదు.

నత్వం-కాంతి-సమానత్వం-సహజీవనం విశ్వమందిరానికి నాల్గు స్తంభాలు. విశ్వమానవ సమైక్యత శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వంజీ జీవిత లక్ష్యం. ఈ విశ్వదర్శనం కరుణ శ్రీ దర్శనమే కాని వేరు కాదు. విశ్వంజీ కలలు గంటున్న విశ్వ రూపమే కరుణశ్రీ భావించిన సమనమాజం. ఈ సాదృశ్యమే వారినిరువురిని అత్యీయలను గావించింది- జీవితా జీవులుగా చేసింది.

- i) “అన్నదమ్ములట్లు అక్క-చెల్లెండ్రట్లు
కలిసి మెలిసి జనులు మెలగవలయు”
- ii) “వేరు పడుట కన్న చేరియుండుట మిన్న”
- iii) “ప్రేమ లేని నరుడు భూమికే బరువురా”
- iv) “కరుణ లేని నరుడు గడ్డి దొమ్మేనయా”
- v) “ప్రేమ మతము మాది-విడ్డలిద్దరు: పెద్ద
విడ్డ కాంతి: చిన్న విడ్డ కరుణ”

మొదలై న అణిముక్కల వంటి భావాలు ఈ జగతి యొక్క ప్రగతికి బంగారు బాటలు!

“తమసో మా జ్యోతిర్గమయ” అన్న ఉపనిషద్వాణి”ని చిన్న పద్యంలో లోకాని కండించి జగద్దీతమే భారతీయ సంస్కృతికి మూలాధారం అని నిరూపించారు కరుణశ్రీ.

“నడుపు మీపు నన్ను వెడునుంచి మంచికి;
తమము నుండి కాంతికి- మృత్యు
ముఖము నుండి మోక్షము” కంఠ ప్రతిపల్కె-
విశ్వయోగి మాట వెలుగుతాట ! (వి. సం. ల. పుట 17)

“సర్వే జనాః సుఖినో భవంతు-” అని సకల మానవాళికి కాంతి సుఖాలు సమకూరాలని కరుణశ్రీ ఆకాంక్షించారు.

“సర్వమావపులకు సౌఖ్యమిచ్చును గాక!
అధి వ్యాధి దూర మగును గాక.
తష్టమెవ్వరికిని కలుగకుండును గాక!
విశ్వయోగి మాట ! వెలుగు బాట !! (వి. సం. ల. పుట 48)

ఇంతకంటె ఒకమహాపవిత్ర కోరగల దే:మన్నది?!! “విశ్వక్రేయః కావ్యమ్!”

6. కరుణశ్రీ పద్యరచనా శిల్పం

“ఛందోబద్ధ కవిత్వ” చుట్టు విగువుం జందోయి కందోయిన్
వింశల్ నేయ, “స్వతంత్ర గీతిక” వలెన్ నెమ్మొముపై ముంగురుల్
చిందుల్ త్రొక్క, “కథానికా” విధమునన్ చిర్చివ్వు చెక్కిళ్ళలో
స్పందింపన్ కనుముందు నిల్చు రస నివ్యందంబి ! నీ వెవ్వరే?”

ఇది కరుణశ్రీకి సాక్షాత్కరించిన కవితాసరస్వతి స్వరూపం ! కలువలు పూచి
నట్లుగా - ససిపానలు చేతులు చాచినట్లుగా - క్రొవ్వలపులు లేచినట్లుగా - చెలువలు
చెలువముతో చూచినట్లుగా - సత్య శివ సుందరంగా మధురమనోహరంగా
రసప్రసన్నంగా కవిత్వం వెలయించాలని అర్థశతాబ్దంబాటు దీక్ష వహించిన సాహితీ
తపస్వి కరుణశ్రీ. గద్యమైనా పద్యమైనా అది సహృదయ నైవేద్యం కావాలన్నాడు
కరుణశ్రీ. అట్టి కరుణశ్రీ పద్యరచనలో సాధించిన మాధుర్యమనోహరత్వాలు ఎట్టివో
సమీక్షించుదాం.

మహాకవుల పద్యశిల్పంలో గోచరించే సహృదయ హృదయాఘాతకరమైన
ముఖ్యాంశాలు రెండు. మొదటిది శబ్ద సౌందర్యం; రెండవది అర్థ గౌరవం. రసో
చిత్తమైన శబ్ద సంయోజనంవల్ల పద్యానికి ఒకానొక నాదసౌందర్యం సమహరుతుంది.
తత్పరితంగా పఠితలకు వీనులవిందు చేస్తుంది. దీనినే ‘అక్షర రమ్యత’ అని వ్యవహా
రిస్తున్నారు ఆలంకారికులు - ఈ అక్షర రమ్యత సహస్ర విధాలుగా వుంటుంది

“అందము విందిపోవ చెవియందలి చెందొవ జారుచుండ” - పూ
లందుకొనుండ్లటందు సుమనోంజలి ముందుకు - చాచి - తైలరా
జ్ఞుడన వంగె - చెందిన అనంగుని చాపము వంగె - వంగె బా
లేందుధరుండు కాన్కలు గ్రహింపగ ఉన్నమితోర్వకాయుడై.”

‘తపోభంగం’ అనే ఖండకావ్యంలోనిది ఈ పద్యం. మన్మథుడు గురిచూచి
నమ్మోహనాత్మం ప్రయోగించాడు. అది గౌరి కడకంటితో కలిసిపోయి, ముక్కంటి
గుండెలో గుచ్చుకొన్నది. తెలుగులో సహోక్తి అలంకారానికి అద్భుతమైన ఉదా
హరణ ఈ పద్యం. మొదటి రెండు పాదాలలోని విందుపూర్వక దకారము, తరువాతి

రెండు పాదాలలోని విందుపూర్వక గళారములు పద్యానికి ఎనలేని సౌందర్యాన్ని కలిగించాయి శృంగార రసోద్దీపకమై మాధురీగుణశోభితమైన ఇట్టి పద్యరత్నాలు కరుణశ్రీ కావ్యాలలో కోకొల్లలు.

“మా వెలలేని ముగ్ధసుకుమార సుగంధ మరంద మాధురీ
జీవితమెల్ల మీకయి త్యజించి కృశించి నశించిపోమె - మా
యౌవనమెల్ల కొల్లగొని, అపయి చీపురుతోడ చిమ్మి - మ
మ్యావల పారబోతురుగదా ! నరజాతికి నీతియున్నదా ?”

పుష్పవిలాసంలోని ఈ పద్యం చూడండి : పూలబాంధీ “వెల కట్టలేని జీవితం - సుకుమార జీవితం - సుగంధ జీవితం-మరందమంటి జీవితం - మాధురీ భరితమైన జీవితం-“మా వెలలేని....” అంటూ పద్యం ఎత్తుకొని ఒక్కొక్క పదం ముందుకు సాగిపోతూవుంటే - పుష్పాల మాధురీ జీవితమెల్ల మన కళ్ళముందు కుప్పపోసి చూసుకోండి అన్నట్లుగా వుంది. “మీకయి త్యజించి - కృశించి - నశించి పోమె” అనగానే వాటి త్యాగమయజీవితం ముమ్మూర్తులా స్ఫురిస్తుంది. “నరజాతికి నీతి యున్నదా?” అనేది ఈ పద్యానికి చక్కని ముక్తాయింపు.

0

0

0

చూచెదవేలనో ప్రణయసుందరి కాటుక కళ్ళలోని ఆ
లోచన లేమిటో హరిణిలోచని! నీ చిఱునవ్వులోని నం
కోచము లెందుకో కుసుమకోమలి! నీ మధురాధరమ్ములో
దాచుకొనంగ నేటికి సుధామయసూక్తికళావిలాసిని !

అనన్య సామాన్యమైనది - కరుణశ్రీ పద్యరచనా శిల్పం. ఆయన పద్యం బంగారుతీగ సాగినట్లుగా-మలయమారుతం వీచినట్లుగా ఒక లీలావిలాసంగా హాయిగా సాగిపోతుంది. యతిప్రాసల కోసం తడుముకొన్నట్లే కనిపించదు. కాని ఒక శిల్పి అగమకాస్తానుసారంగా కొలతల ప్రకారం ముక్కు చెవులూ మొదలైన సర్వావయ సౌందర్యంలో చిక్కని చక్కని రమణీయ శిల్పంగా కరుణశ్రీ పద్యం తయారయి పూరుకొంటుంది.

కరుణాశ్రీ కైలి ఒక నిర్మల గంగా ప్రవాహం. పదాలు ఏర్పి కూర్చి విశేషించగా - అవి తమకు తామై ఛందస్సుప్రకారం కట్టుబడి, వృత్తాలుగా, గీతాలుగా, రూపొందినట్లుంటూ యంటారు మల్లంపల్లివారు. ఉదాహరణకు విజయశ్రీలో పద్యం :

“ఇమ్మన్నా డయదూళ్ళు భీష్ముడు గురుందేవో విధిన్ సంధి కా
నిమ్మన్నాడు: విచిత్ర వీర్యతనయుం డేలా విరోధమ్ము పో
నిమ్మన్నా: డటమీద కర్తుని మొగ మ్మీక్షించి పొందేమి పో
పొమ్మన్నాడు సుయోధనుం డనుగు తమ్ముల్ యొమ్ములుబ్బింపగన్.”

పద్యంలోని భావం పదాలను తరుముకుంటూ కాగా - “ఇమ్మన్నాడు-కానిమ్మన్నాడు - పోనిమ్మన్నాడు - పో పొమ్మన్నాడు” అనే ఆయా శబ్దాలు గణగణ వచ్చి పద్యంలో ప్రాస స్థానాలలో ఒదిగిపోయి నిలిచినట్లుగా వుండికాని కవి ప్రయత్న పూర్వకంగా వీటిని ప్రయోగించినట్లు కన్పడదు - అంతేకాదు - ఆయా క్రియాపదాలు ఆయా పాత్రల మనఃప్రవృత్తులను పట్టి యిస్తాయి.

గణ యతి ప్రాసలు పద్యానికి బంగారు సంకెళ్ళవంటివని ఆధునికుల విమర్శ కల అభిప్రాయం. కాగా తెలుగుపద్యానికి విశిష్టతను సంతరించిపెట్టే గణ యతి ప్రాసలు సమర్థుడైన కవిచేతిలో ఎలా అలంకారప్రాయ మవుతాయోకరుణాశ్రీ సహించారు.

“దండము దక్క నొందొక విధానము వారల కింపుగాదు: కో
దండము దక్క కొందొక విధమ్మున కర్ణములేను: మత్త వే
దండము మాడ్కి దీవ్య బలదాముడు భీముడు దీప్తిమద్ గదా
దండము ద్రిప్పునప్పుడు గదా - కదనానకు కాలు ద్రువ్వుటల్ ”

“దండము - కోదండము - మత్తవేదండము - దీప్తిమద్ గదాదండము -” అన్న ప్రాస విన్యాసం కవ్వించి కవ్వించి కొరవులను పారద్రోలే పాండవవీరుల శౌర్యమూర్తులను కన్నులముందు సాక్షాత్కరింప చేస్తుంది. ఏ కొండ కొనమీద నుంచో పెలయేడలాగా తన త్రోవను తాను సహజంగా సుకరంగా అప్రయత్నంగా మలచుకుంటూపోయే కవి భావనవంతికి ఛందోనియమాలు అడ్డురావు సరికదా - సురింథ శోభను కల్గిస్తాయి - అని కరుణాశ్రీ పద్యాలు కద్రోక్తిగా నిరూపిస్తాయి.

కరుణశ్రీ సద్యాలలో వేరొక గొప్పగుణం ఏమంటే - నిఘంటువులలో ఏ మూలనో మూలుగుతున్న పదాలు వెదకి పట్టుకొనివచ్చి ప్రయోగించినట్లుండవు. మనం నిత్యం సామాన్యంగా మాట్లాడుకొనే మామూలు మాటలతో రసం వుట్టిపడే బట్లు కవిత్వం చెప్పడం కరుణశ్రీకి సహజంగా అలవడిన ప్రజ్ఞ విజయశ్రీలో సహదేవుడు తన యభిప్రాయాన్ని వెల్లడించే ఘట్టం.

“అడది యెద్ది తెచ్చుకొనినట్టి దయారస ధర్మభిక్షై
గూడలు క్రుంగి కుంతికొడుకుల్ చెయి చాచుట యెగ్గు సిగ్గున్
వీడుట కాదె - ‘దేహి’ యని వేడుదురే సగవారి నేడిటుల్
బూడిద పాలొనర్చితిమి పో అమ్మతాంతు కుల ప్రతిష్ఠలన్.”

గూడలు క్రుంగడం, చేయి చాచడం, ఎగ్గు సిగ్గులు వీడడం, దేహి యని వేడుకోవడం, బూడిదపాలు చేయడం - ఇవన్నీ జనసామాన్యంలో ప్రతిరోజూ వ్యవహారంలో వున్న పదాలే. కాని కరుణశ్రీ చేతుల్లో గుండెలు చీల్చే బాకుల్లాగా మారి పోయినాయి.

ఏ రసానికి ఏ చందస్సు, ఏ పద్యం అనుకూలంగా వుంటుందో తెలిసి ప్రాయడం కవి ప్రతిభకు నిదర్శనం. దానినే “వృత్తాచిత్త్యం” అంటారు ఆలంకారికులు - ఆ రహస్యం తెలికపోతే రసభంగం తప్పదు.

రారా జెవ్వడు రాజ్యమేలగ? నపార స్సార దోస్సార మే
పారన్ రాజుల నాజులన్ గెలిచి - నా డాసేతు శీతాచల
జ్యోరాజ్యంబును పాండురాజు వెలయింపన్ - నేడిటుల్ కొల్వసిం
గారమై కుడువంగ బుట్టిరి దొరల్ గాంధారి గర్భంబునన్.

ఈ పద్యం పలుకుతున్న వాడు భీముడు. ఆ భీమసేనుని షహోద్ధర శ్రవృత్తి. కట్టలు తెంచుకొని ప్రవహించే ఆ కోపోద్వేగం ప్రస్ఫుటంచేసే పద్యం -

“అపారస్సార దోస్సార మేపారన్ రాజుల నాజులన్ గెలిచి -” అనగానే ఏడికిలి విగించి, చేతు లాపుతూ కంఠం కదిలిస్తూ - “వాడెవ్వడ్రా రాజ్య మేలడానికి?” అంటున్న భీమసేనుడి రొద్రరూపం మనముందు కనిపిస్తుంది.

పద్యమంతట విస్తరిల్లిన 'రకారము, పద్యరాంభంలోనే వున్న 'రా' అక్షరద్యయం యుద్ధానికి రమ్మని భీముడు దుర్యోధనుణ్ణి ఆహ్వానిస్తున్నట్లుగా భాసిస్తున్నది. పద్య సౌందర్యాన్ని ఇనుమడింపజేసే శిల్పవై చిత్రి ఇది. అందుకే కాబోలు "అంతరంగ సంగీతాన్ని రంగరించి శబ్దార్థదంపతులను ఏకశయ్యకు కొని వచ్చి కమ్మనికవిత చెప్పిన అధునిక కవులలో అగ్రశ్రేణికి చెందినవాడు కరుణాశ్రీ" అన్నారు ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు.

పాత్రసుబట్టి, సన్నివేశాన్నిబట్టి భందస్సు మారడం పద్యరచనా శిల్పంలో మరొక విశేషం. విజయశ్రీలో ద్రౌపది విస్ఫులింగాలు విరజిమ్ముతూ బుసలుగొట్టే పాత్ర. ఆమె మాట్లాడే ఒక్కొక్క మాట పెగల పొగలతో కాలకూట విషం కక్కుతూ వుంటుంది. ఆమె హృదయోద్వేగాన్ని - ఉద్రేకాన్ని చిత్రించే వృత్తం చూడండి.

"భూతాగ్రముల్ పొంగ పురోగమింతురో !

ధ్వజాగ్రముల్ వంగ తిరోగమింతురో !

శరమ్ములన్ దాల్చి పరాక్రమింతురో !

కరమ్ములన్ మోడ్చి పరిక్రమింతురో !"

ఏమి ఉద్యేగము ! ఏమి ఉద్రేకము ! పద్యం చదువుతుంటే, పాంజాలి హృదయంలోని భావోద్వేగ తరంగాలు ఒకదాని నొకటి తరుముకొని పోతూ - ఉవ్వెత్తుగా లేస్తూ, పడుతూ, లయబద్ధమైన ద్రుతగతిలో సాగిపోతున్నట్లు స్ఫురిస్తుంది మనకు ! !

కందం-గీతం-అటవెలది-సీనం: ఇవి తెలుగుకవికి కలికితురాణి వంటివి.

'కందం వ్రాసినవాడే కవి' అంటారు సంప్రదాయజ్ఞులు. కందాల అంద మెరిగిన కవి కరుణాశ్రీ.

"అందములగు కందమ్ముల

నందనవనములను దాచి, నవరసభావ

స్పందము లందించెడి మధు

మందాకిని ! సాగిరమ్ము మా ముంగిటికిన్"

(ఉదయశ్రీ)

అంటూ నవకవితా వధువును ఆహ్వానించాడు కవి.

మథురానగరికి పెరుగమ్మబోతున్న గోపిక తన అంతరంగాన్ని వెల్లడించే శృంగార మధుర సన్నివేశాన్ని కరుణశ్రీ కందంలో రస విష్యందంగా సుమనో మనోమోహనంగా ఎలా చిత్రించాడో చూడండి.

“కన్నయ్యా! పూ విల్లుని

కన్నయ్యా! మా యశోద కన్నయ్యా! నా

చిన్నారి కన్నెవలపులు

కొన్నయ్యా! నన్ను దోచుకోబోకయ్యా.”

(ఉదయశ్రీ)

ఎంత లలితమైన హృదయం - ఎంత మనోజ్ఞమైన తెలి!!

గీత పద్యంలోనైతం ప్రాస విన్యాసాన్ని ప్రదర్శించిన పద్యరచనా శిల్పి కరుణశ్రీ. ఈ ప్రాసవిన్యాసంలోనైతం ఎంత సహజత్వమో!

“గేహమే వీడలేకనో; గృహిణితోడి

స్నేహమే వీడలేకనో; శిశువుమీది

మోహమే వీడలేకనో; సాహసించి

గేహాని దాట ఎంత సందేహపడును!”

(ఉదయశ్రీ)

శ్రీసీ-శ్రీమతిసీ-చిరంజీవిని విడిచి మహా నిష్క్రమణ చేయడానికి ముందు ఋద్ధుని అంతరంగంలో చెలరేగిన ఆందోళనను చిన్న గీతంలో చిత్రించాడు - అందుకే పద్యభావంకూడా మధ్యలోనే విరిగి తునాతునకలై పోతున్నది.

అటవెలది అంటే కరుణశ్రీకి ఎంతో యిష్టం.

“నీతి శేతనంబు నీచేత ధరియించి

చెడుగు మీద దాడి చేసినావు;

నీదు మకుట శోభ నిండెను సర్వత్ర

విశ్వమందు నీవు కాశ్యకుడవు.”

అని తెలుగులో అటవెలదిని కోటగుమ్మం ఎక్కించిన వేమన కవిని ప్రశంసించడమే కాదు - “లలిత సుగుణజాల తెలుగుబాల” అనే మకుటంతో ఆయన అడుగుజాడలో అద్భుతమైన శతకం వ్రాశారు కరుణశ్రీ.

కరుణశ్రీ సీసాల పొగను ఎన్ని విధాలో!! వద్యపాదమంతా ఒకే సమానంగా సాగిపోయే సీసాలు, క్రియాశీలతతో ఆరంభమయ్యే సీసాలు, యచ్ఛబ్దంతో ప్రారంభమయ్యే సీసాలు - ఏ పాదానికి ఆ పాదం సరిసమానంగా నడిచే సమాన సీసాలు - ఇలా తెలుగులో ఎన్ని రకాలుగా సీసపద్యం హాయిలు పోయిందో అన్ని రకాల సీసాలతో ఆంధ్రకవితా సరస్వతిని అలంకరించిన కవి కరుణశ్రీ. పద్యం ఎత్తుగడ ఎలావుంటే పద్యమంతా అలా సాగిపోవలసిందే.

1. "కాళిదాస కవీంద్ర కావ్యకళావీధి
పరుగులెత్తెడి రావణాట నకు"
2. "ఒకమాటు కనుమోడ్చుచుండు బమ్మెరివారి
మందార మకరంద హరురవృష్టి."
3. "ఏ ప్రేమ మహిమచే నీ ధారుణీద్రవ
మిరును లేకుండనే తిరుగుచుండు"
4. "నడిపించినావు! వైద్యములు వేలకువేలు
స్వాతంత్ర్య భారత సమరమునకు."
5. "ఎవ్వారి రణగాథ లింత వర్ణింప న
తక్కువల కలాలు సార్థకత గాంచు."
6. "లేచిపోయినవి పోలీసుల చోరీలు
వందలు వేలు రాబిందులట్లు"
7. "ఆంధ్రరత్నమ! మంగళాక్షతల్ పైచల్ల
వయ్య! నీకలలు సత్యమ్యులయ్యె."
8. "విచ్చేసినారు! కవిద్రయ మృగ్ధదే
రమణీయ సౌవర్ణ రథము మీద"
9. "పండించె నీకాలి గండపెండెరము రం
గారు ముంగారు బంగారు పంట."

10. యన్మహాపన్యాస తస్యయత్వమ్మరో

హింగిపోయినది త్రైలింగభూమి

ఈ విధంగా సంప్రదాయ జుట్టుమైన సాత్ర రసాచిత్య నముద్దీపకమైన వృత్త రచనా గాంభీర్యం- రసనిష్ఠ్యంమైన కందాల అందచందాలు- కవితారసాన్ని నింపు కొన్న సీసపవ్యై పై విద్యం కరుణశ్రీ పద్యవిద్యా పై శారద్యాన్ని నిరూపిస్తాయి.

కరుణశ్రీ శబ్ద సంపద

“శబ్దం నవ్యం- శబ్దం నిత్యం. శబ్దం నవ్యసౌతనం; శబ్దం నిత్యసౌతనం. శబ్దం లేనినాడు సృష్టిలేదు- జగత్తులేదు- సాహిత్యమే లేదు- అందుకనే కవులు శబ్దాన్ని సమాశ్రయించారు. ఇష్టార్థ వ్యవచ్ఛిన్న పదావళి కావ్యమనీ, రమణీయార్థ ప్రతిపాదకమైన శబ్దమే కావ్యమనీ అభిప్రాయపడినాడు శబ్దాలు పార్వతి పరమేశ్వర స్వరూపాలుగా భావించాడు కవికులగురువు కాళిదాసు.

కొన్ని శబ్దాలు శరీష కుసుమ సుకుమారాలు; కొన్ని శబ్దాలు వజ్రకలోరాలు. కొన్ని శబ్దాలు తరంగాలవలె ధైర్యిలేస్తాయి; మరికొన్ని శబ్దాలు కురంగాలవలె ముందుకు దూసుకుపోతాయి. కిలకిల నవ్వే శబ్దాలుకొన్ని; తళతళమెరిసే శబ్దాలు కొన్ని, మినమినబాడేవికొన్ని; గుసగుసబాడేవి మరికొన్ని. అయితే సుకవి ఎక్కడ ఏశబ్దం సంగతమో, చూచి సరిచూచి తూచి ప్రయోగిస్తాడు- మాలాబాధుడు పూల మాల గ్రుచ్చినట్లుగా సమర్థుడైన కవి సంవర్ష సముచితంగా శబ్దాలను ఏర్పికొచ్చి తన కావ్యాన్ని తీర్చిదిద్దుకుంటాడు.

కవిత్వం ఒకకమ్మని అనుభూతి; మానవత్వంలో నవత్వం చూపించే అందాల అభిజ్యోతి. అది జీవిత విశేషం మేళవించి మ్రోగించిన కల్యాణగాంధర్వగీతి.

కవిత్వం ఎదలో మెదుల్తుంది, వదంలో కదుల్తుంది. హృదయాన్ని స్పృశిస్తుంది. ఉదయాన్ని సృజిస్తుంది. అభ్యుదయాన్ని అందిస్తుంది అందుకే కవిత్వం సనాతనం: నిత్యసూతనం.

*

*

*

కవిత్వంలో శబ్దప్రాధాన్యం గురించి కరుణశ్రీ కనీంద్రుల సమీక్ష యిది. కరుణశ్రీ కవిత్వంలో ఎన్ని లోకోక్తులు- ఎన్నెన్ని సామెతలు- ఎన్ని జాతీయాలు- ఎన్ని పలుకుబడులు- ఎన్ని ఉపమలు- రూపకాలు- సుడికారపు సొంపును కమ్మని పదాల పోహళింపును రక్తనిష్ఠం చేసుకొని, పరమ మనోహరమైన శైలివిన్యాసాన్ని స్వయంత్రం కావించుకొన్న కవి కరుణశ్రీ.

నూదిమొనమోపిన నేల- చెట్టుకు పుట్టకొక్కరై పోవుట- తేరగా తినడం- కాలము దాపురించుట- రాజసముతో తెగనీల్గుట- నిద్దుర మేలుకొల్పుట- కూసిన కూతలు-చేసినచేతులు; చితకగొట్టడం- వీపు బిద్దలగుట- గూడలు క్రంగుట-మెడలు సాచుట-చూచిచూడకుండుట- పాపభాండము బిద్దలుకావడం- విశాచమ్ములు తెక్కలార్చడం- మసిపూతలు పూయడం- నడములు బిగించి ముందుకు నడవడం- పడగ మీద నాగుబాముచాలు- చిందరవందపై పోవడం- కొంపలు మునిగిపోవడం- పోటు మానిసి- పరాయినంచబడుట- గుండె బిద్దలుకావడం- కొండంతయాన- మోహ మేళుమ్ము- రక్త నదీనదమ్ములు-

గుఱగుటలాడే ప్రాణములు- పిండారబోసిన పండువెన్నెల-రేగిన ముంగురులు- అచ్చగ్రుద్దిన రూపురేఖలు-కన్ననలును- పట్టెడన్నము- అడవిగాచిన వెన్నెల- తుకతుక ఉడికిపోవు- కాపురాలు తీయడం- అరచేతులు కాయలు కాయడం.

శ్యామల శార్వతీస్థలలో-వలపుకొండలు- దరహాస వంద్రీకలు- ప్రేమ మహా నముద్రము- విరివండ సంకెలలు- కమ్మకస్తురి తావులు- కొత్తవలపుం బిందీళ్ళు- భాగ్యనోక- కన్నీటిపాట- వలపుసంటలు- వాడిన గ్రుద్దిపూలు- ఇక్కాది అనంత శబ్ద సంపద కరుణశ్రీ కావ్యాలలో చూచినచోటల్లా కనిపిస్తుంది.

అన్యభాషా శబ్దాలు

భాషా విషయంలో కరుణశ్రీ చాల విశాలహృదయులు. సంస్కృతాంధ్ర శబ్దాలను మాత్రమే ప్రయోగించాలని గిరి గీసికొని కూర్చుండే సంకుచిత మనస్తత్వం వారికి లేదు. అధునాతన ప్రజ్ఞానిక చారిత్రక పరిణామాలను ఆమోదించి అన్యభాషా శబ్దాలనుపైతం ఆహ్వానించి ప్రయోగించడం వీ దేశ భాషాభ్యుదయానికై నా ఆభిలషణీయుమని వారి అంతరంగం. అందుకే హిందీ-ఉర్దూ-ఆంగ్లభాషా పదాలను నామవాచక క్రియా రూపాలుగా పద్యగతం చేసి వాటికి ప్రామాణికతను కల్పించారు.

క్విట్టిండియా - ఫ్రెంచిండియా - కొరియా - బహదూర్ షా - ఖాదర్ గులాము - ఇస్లాము - సలాము - రాకెట్లు - బాంబులు - వీరసర్దారు - సిలుకులాల్పీ - మాజీ - నాజీ - మాయటాంకులు - మరఫిరంగులు - ఫైటర్ జెట్ విమానాలు - మిస్సైల్ - మార్కెట్టు - బాస్కెట్టు - సిగరెట్టు - వీషియా - యాపీయా - మేరీ జాన్ మొదలైన ఆంగ్లేతర శబ్దాలు పుంఖానుపుంఖాలుగా కరుణశ్రీ పద్యాలలో చోటుచేసుకున్నాయి.

“పాకెట్లో రాకెట్టిడి

బ్రాకెట్లూడకుము ప్రజల భవితవ్యముతో

ట్రోకర్లను స్వార్థానికి

జోకర్ల నొనర్చుకోయి భుట్టోభాయి !”

కరుణశ్రీ చేతుల్లో అన్యభాషా పదాలుపైతం తెనుగుకనాన్ని సంకరించుకొని అవి తెలుగు శబ్దాలేనన్న భ్రాంతిని కల్పిస్తాయి. తెలుగుభాషా మాధుర్యాన్ని చవి చూడాలంటే కరుణశ్రీ కావ్యాలు చదవాలి.

7. కరుణాశ్రీ జీవిత రేఖలు

అది గుంటూరుజిల్లాలోని పెదనందిపాడు వండలం కొప్పర్రు గ్రామం. పాడిపంటలతో నిత్యకల్యాణం పచ్చ తోరణంగా 118 కళలాడే ఆ పల్లెటూర్లో ప్రకాంత ప్రభాతవేళ ఒక కవిభాస్కరుడు ఉదయించాడు అది 1912వ సంవత్సరం ఆగష్టు నెల నాల్గవ తేదీ. బాలభానుడిలాగే నిర్రగా వొప్పుగా ముద్దుగా ముచ్చటగా ఉన్న ఆ పిల్లవాణ్ణి తిలకించి అమ్మా నాన్న పులకించి పోయారు. ఇంతలో “తమ్ముడేడి? తమ్ముడేడి?” అంటూ అరలాగులు పైకి లాక్కుంటూ నలుగురు అబ్బాయిలూ, ఇదలోని పూలు సవరించుకుంటూ సరికిణీ కుచ్చిళ్ళు పైకి వట్టుకోని ఒక అమ్మాయి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి తల్లి పొత్తిళ్ళలో పడుకున్న చిక్కారి బిడ్డణ్ణి ఆసక్తిగా ఆనందంగా చూచారు.

ఇంతకూ ఆ తల్లి పేరు మహాలక్ష్మమ్మ. ఆ తండ్రి పేరు పరదేశయ్య. ఆ నలుగురు అబ్బాయిలూ వేంకట సుబ్బయ్య, వెంకట రామయ్య, రామయ్య, మల్లయ్య. ఆ అమ్మాయి రామలక్ష్మమ్మ. ఆ అందాల ససేవిద్దడికి పదకొండవ రోజున “పాపయ్యశాస్త్రి” అని పేరు పెట్టారు.

నలుగురు అన్నయ్యలూ, అక్కయ్య అస్థాయంగా ఒకరికంటే ఒకరు వెయ్యికళ్ళతో కనిపెట్టుకొని అడిస్తూ పాడిస్తూ ఉండగా సంతోషంగా సాగిపోయింది పాపయ్యశాస్త్రిగారి బాల్యం. కాకుమాను గ్రామం స్రక్కనే ఉన్న కొమ్మూరు గ్రామములో అగస్త్యేశ్వరస్వామి గంగపార్వతీ సమేతుడై కొనివైరాడు. ఆ స్వామిని సేవించుకుంటూ మహాలక్ష్మమ్మ పరదేశయ్యలు స్వగృహంలో కాలం గడపటం మొదలు పెట్టారు. ప్రాథమిక మాధ్యమిక విద్యాభాసం విజయవంతంగా ముగించిన పాపయ్యశాస్త్రిగారికి సంస్కృత భాషపై చిక్కన ఎక్కువ అయింది. ఆయన తన నాయనమ్మ మనుమడైన చేబ్రోలు వేంకట సుబ్బయ్యగారితో వారి ఊరైనమోపిదేవి వెళ్ళి అక్కడ భమిడిపాటి సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారి వద్ద శిష్యుడుగా చేరారు. శర్మగారి చిగ్గర కుమారం, కుమారసంభవ మహారాష్ట్రాలు పూర్తిగా అభ్యసించారు.

ఆనంద్యం అనేది లేకుండా చీపురుతో, చింపిరి గంపతో పరిసరాలు పరి
కుభ్రంచేసే పాకిపిల్ల పాపయ్యశాస్త్రిని పవహారవయేటనే కదలించి కరగించి వేసింది.

“ఒక్కరోజీపు నీధుల నూడ్చుకున్న
తేలిపోవును మా నట్టాణాల సాగను;
బయటపడినమ్మ ! బాబుల బ్రతుకులెల్ల;
ఒక క్షణమీవు గంప క్రిందకును దింప”

అనే పద్యం అయిన కలం నుండి తొలిసారిగా వెలువడింది ఇది ఆ తరు
వాత అనేక రచనలు కావించిన ఆ మహాకవి తొలిపద్యం. 1930 లో గృహలక్ష్మి
పత్రికలో “పాకిపిల్ల” కవిత ముద్రింపబడింది. ఆ రోజుల్లోనే “కరుణశ్రీ” అనే
కలం పేరును ధరించారు శాస్త్రిగారు.

అవనిగడ్డ గ్రామంలో నివసిస్తున్న వేమూరి సీతామశాస్త్రిగారు “మేమ
నందేళ” కావ్యం పాపయ్యశాస్త్రిగారికి ప్రవచనం చేశారు. అపైన కొండపాటూరు
రత్నయ్యగారు వారి అమ్మాయి రామనకన్నతిని పాపయ్యశాస్త్రిగారికిచ్చి వివాహం
కావించారు. అనంతరం కుప్పాశ్రీ ఆంజనేయశాస్త్రిగారి వద్ద శిష్యురికం చేసి కిరా
తార్జునీయం, శిశుపాలవధ, నైషధం, కొముదీ, కాచంబరి, ప్రతాపరుద్రీయం గ్రంథా
లను చదువుకున్నారు పాపయ్యశాస్త్రిగారు. రెండేళ్ళకే పత్నివియోగం సంభవించ
డంతో 1938లో వేటపాలెంలోని రావూరి వెంకటేశ్వర్లుగారి అమ్మాయి అనసూయా
దేవిని వివాహమాడారు శాస్త్రిగారు.

దక్షిణభారత హిందీ స్రవారసభ వారి “రాష్ట్రభాషా వికారద”, ఆంధ్ర
విశ్వతలా సరిషత్తువారి “ఉభయ భాషా ప్రవీణ”, “హిందీ భాషా వి” పరిక్షలతో
ఉత్తీర్ణులై 1942 వ సంవత్సరంలో గుంటూరులోని ఆంధ్ర క్రైస్తవ కళాశాలలో
ఉపన్యాసకులుగా అడుగుపెట్టారు. ఆ రోజుల్లోనే నందూరి రామకృష్ణమూర్తిగారు
కూడా ఉపన్యాసకులుగా అదే కాలేజీలో చేరారు. శాస్త్రిగారిది, అచార్యులు గారిది
ఏనాటి మైత్రీబంధమో కాని అది ఆవిష్కృతంగా అర్థశతాబ్దాలం అంశప్రాయంగా
వర్ధిల్లింది. యువ కవులను హృదయపూర్వంగా ప్రోత్సహించి ముందుకు నడిపించే
కవిత్వం తల్లపంజుల శివశంకర శాస్త్రిగారు వారు ఆ రోజుల్లో ధియోసాఫిర

ఒక ప్రక్క కుటుంబాన్ని చక్కగా నిర్వహించుకుంటూ మరొక ప్రక్క కళాశాలలో విద్యాబోధన కావిస్తూ, వేరొక ప్రక్క భువనవిజయం, ఇందీరామందీరం, యమసభ, ఇంద్రసభ, బ్రహ్మసభ, సరస్వతీ సామ్రాజ్యం, సాహితీ సంవనవనం వంటి సారస్వత సభలలో కవి సమ్మేళనాలలో పాల్గొంటూ, ఇంకొక ప్రక్క రచనా వ్యాసంగం సాగిస్తూ అన్ని విషయాలలోనూ అందరి మన్ననలను అందుకున్నాడు కరుణశ్రీ.

1972లో ఏ. సి. కాలేజీ నుండి కరుణశ్రీ ఉద్యోగ విరమణ తావి చాచి. వారి అనుభవాన్ని ఉపయోగించుకోవాలని అప్పడే స్థాపించిన మహావీర కళాశాలవారు శాస్త్రిగారిని ఆంధ్రభాషాధిపతిగా ఆహ్వానించారు. మూడేళ్ళపాటు ఆ సదవి నిర్వహించి ఆ కళాశాలకు తన ఉనికితో ఉన్నతిని కలిగించారు. ఆయన అలాగే స్థానిక హిందూకళాశాలవారి ఆభ్యర్థన మన్నించి రెండేళ్ళు ఆక్కడి నిద్యార్థులకు విద్యాబోధ చేశారు.

1982 డిశంబరు నెలలో కరుణశ్రీగారికి పత్ని పియోగం కలిగింది. ఆ మరుసటి సంవత్సరం తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము (T.T.D) వారు పోతన భాగవతాన్ని సరళ తాత్పర్య సహితంగా పాఠకులకు సరసమైన ధరకు అందజేయాలనుకొన్నారు. ఆ ప్రాజెక్టుకు ప్రధాన సంపాదకులుగా కరుణశ్రీగారిని నియమించి తమ బాధ్యతాన్ని వెల్లడించుకొన్నారు T.T.D వారు. అలాటినుండి ఇటీవలి కాలము వరకు అంకితభావంతో పరిపూర్ణంగా, కృషిచేసి పోతనగారి భాగవతాన్ని పన్నెండు స్కంధాలు 16భాగాలుగా హృదయగద్యానువాద సహితంగా వెలువరించారు కరుణశ్రీ. ఈ మహాకార్యంతోపాటు మరొక మహోత్తమ కార్యంనూడా ఆయన నెరవేర్చారు. అదీ కరుణామయుడు ఆయన గౌతమబుద్ధుని జీవిత చరిత్రను సంపూర్ణ కౌవ్య రూపములో ఆవిష్కరించుట. ఆశ్చర్యమేమంటే 1952లో కరుణశ్రీ మొదటిభాగం వెలువడగా దాదాపు 40 సంవత్సరాల తరువాత 1992లో కరుణశ్రీ రెండవభాగం రూపుదల్చుట ఈ 40 ఏళ్ళ కాలంలో మొదటిభాగం 25 సార్లు ముద్రించబడి రజతోత్సవం చేసుకుంటే, తన జీవిత ధ్యేయమైన కరుణశ్రీ మహాకావ్యాన్ని మహానీయంగా తీర్చిదిద్ది 1992 జూన్ 21న కేదీన ప్రశంసకంగా కన్నుముశారు కరుణశ్రీ.

*

*

*

క రు ణ శ్రీ ర చ న లు

I పద్య కావ్యాలు :

1. బాలకోటిశ్వర తారాపతి (1934)
2. ఉదయశ్రీ ప్రథమభాగం (1941)
3. విజయశ్రీ (1948)
4. అహంసాజ్యోతి - గాంధీజీకి శ్రద్ధాంజలి : సంకలనం (1948)
5. కరుణశ్రీ-ప్రథమభాగం (1950)
6. ఉదయశ్రీ - ద్వితీయభాగం (1952)
7. కల్యాణ కల్పవల్లి - ప్రాచీన కవితా సంకలనం (1955)
8. తెలుగుబాల-నీతిశతకం (1961)
9. గణేశ సంవరత్నమాల - సంకలనం (1961)
10. సప్తర్షి రామాయణం అనువాదం (1962)
11. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ మణి మంజరి - సంకలనం (1964)
12. ఉదయశ్రీ- తృతీయ భాగం (1968)
13. ఉదయశ్రీ చతుర్థభాగం (1969)
14. కల్యాణ కనకదుర్గ - అనువాదం (1971)
15. శ్రీనివాసోదాహరణం (1973)
16. ఉదయశ్రీ - పంచమభాగం (1979)
17. అనందలహరి (1986)
18. అమర్ అయ్యామ్ (1987)
19. సాయిసుధాలహరి (1990)
20. విశ్వసందేశలహరి (1991)
21. కరుణశ్రీ - ద్వితీయభాగం (1991)

II గేయకావ్యాలు :

1. అరుణ కిరణాలు (1945)
2. అనురాగలహరి (1959)

III నాటకాలు : నాటికలు :

1. కరుణామయి (1945)
2. చాతుర్మిత్ర - అనువాదం (1991)
3. స్వప్నవాసవదత్తము - అనువాదం (1954)
4. శకుంతల (1963)
5. బంగారు పన్నం (1959)

శ్రీ జి. ఎ. ఎన్ రాజు. 4. కరుణాశ్రీ రావ్యసమీక్ష (1955) 5. కరుణాశ్రీ కవిత్వాశ్రీ
 శ్రీ గొల్లపూడి ప్రకాశరావు (1974) 6. అక్షరప్రహరణ-రామరాజు భూషణ
 సాహిత్య-పరిషత్తు (1984) 7. కరుణాశ్రీ కవిత్వా సౌరభం-డాక్టర్ జంధ్యాల
 సుమన్తరావు (1990) 8. విశ్వ కరుణ - విశ్వమందిర ప్రచురణ (1972)

భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబావారి సానుగ్రహ సమ్మానం (1972) సాహిత్య
 పక్ష్య-ద్వి పూర్వరూప సందర్భంగా శ్రీశ్రీశ్రీ విశ్వయోగి విశ్వంజీ మహారాజ్ సాదర
 సత్కారం (1988) అందుచున్న సాహితీ ఉపస్థితి కరుణాశ్రీ.

